



Fotó: Czire Alpár

## Ünneplő lélekkel

• Nekünk, unitáriusoknak ez az esztendő a vallásszabadság éve. Tordán nagyszabású ünnepség keretében meg is ültük a századok mélyéből máig sugárzó határozat emléknapját. Ki vetítővászon, ki képernyőn, ki az operatőr eszközeinek takarásában, ki ülve, ki állva követte az eseményeket. És a lehulló lepel halk neszezését azonnal taps követte, amint a vallásszabadság emlékműve az ünneplők szeme elé tárult.

Hogyan ünneplünk? Áhítattal, szívünkben örömmel?

Résztvevőként? Szervezőként? Azért vagyunk ott, hogy részt vegyünk, részesei legyünk az ünnep szent idejének? A miénknak érezzük az ünnepeket, az eseményeket, amelyek lejártak, s amelyek következnek?

Tapasztaljuk meg Isten áldását minden ünnepünkön, vegyük észre Őt múltunkban és jelenünkben. Így erősödünk meg közösségeinkben és hitünkben, így gazdagodunk igazán az ünnepeink által, így születhet meg bennünk a hála jeles napjainkért.

### A tartalomból:

Mit jelent „félni Istent”?

4

A vallásszabadság emlékművéről

12

Ünnepi előterjesztés a vallásszabadság törvénye kihirdetésének 450. évfordulóján

15

A maguktól épülő hajók

17

Életünk

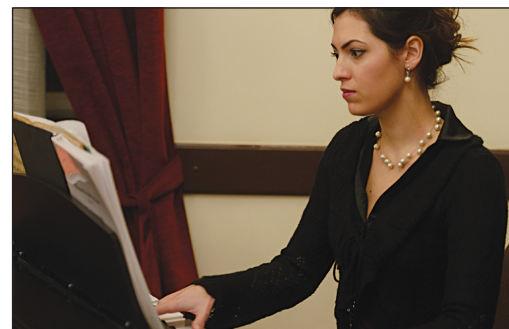
22

„Emlékezz meg a nyugalom napjáról, és szenteld meg azt!” (2Móz 20,8)

# A január 12-ei kolozsvári ünnepség



*A Híd menny és föld között* ősbemutatóját állófogadás követte Kolozsváron.



Fotó:  
Kiss Gábor

# Barangoló Isten országában

450 A HIT  
ISTEN  
AJÁNDÉKA  
1568-2018



## Kedves Barangolók!

A téli időszakban a léptek talán lassúnak és nehéznek tűnhetnek, főként így, hogy nem volt még olyan igazi havazás és hógolyózás, amelyre olyan rég vágyunk, de ez a barangolókat nem szomoríthatja el, hiszen a hűvös szélben a farsang vidámságot, nevetést csempész mindannyiunk életébe. Január 6-ától kezdetét vette a farsang időszaka, és ez eltart egészen február közepéig, így újra szabadjára engedhetitek a képzelőerőtöket, és kitalálhatjátok, hogy idén milyen jelmezbe bújjatok. Mivel a régiek is tudták, hogy időt kell szakítani a mulatságra is, így nektek sem szabad elszalasztanotok ezt a pillanatot. Ők az arcukat korommal, harisnyával vagy papíralarccal fedték el, ma már ennél sokkal több lehetőség áll rendelkezésünkre. Ti már tudjátok, minek öltöztök be az óvodai, iskolai karneválra?

Amíg gondolkodtok, egy kedves verset olvashattok el, amely Fekete Levente unitárius pap bácsi tollából született:

FEKETE LEVENTE

### Farsangi vigalom

Tél temető vigalom,  
seje-sejehaj,  
bolond, aki szomorú,  
pusztuljon az unalom.

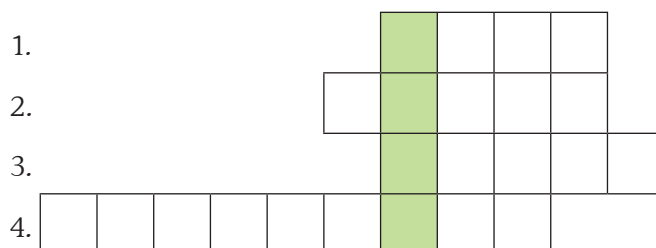
A bohóc csak egy kalap,  
szeme, lába csupa kék,  
mögötte jön két alak,  
billegnek a kanalak.

A mozsár táncot jár,  
vigyorog a cintányér,  
somolyog a disznótök,  
Sült kolbász és lopótök.

Sűrög-forog, aki számít,  
seje-sejehaj,  
ne maradjon senki otthon,  
kivilágos virradatig.

Ebben a hónapban se feledkeztek meg a feladvány megfejtéséről, hiszen az első három beküldő értékes ajándékokban részesül.

Milyen finomságot sütöttek vagy sütnek még ma is sok helyen a farsangi időszakban? Keress női neveket a Bibliában (1. – Róm 16,1; 2. – 1Móz 29,6; 3. – Ruth 1,2; 4. – Fil 4,2), és összeáll a feltett kérdésre a válasz!



A januári rejtvény nyertes megfejtője Tánzos Júlia. Gratulálunk neki! További jó barangolást!

A megfejtés:

1. 450
2. Egyházunk fennállása



Alább egy kedves történetet olvashattok, amelyet Balázs Ferenc írt, és amely igazán lélekmelengető a hidegben.

### Az árvácskavirág meséje

Az árvácskavirág nagyon várta a napsugár üzenetét. Megszokta már, hogy a reggeli szellővel a nap is a fülébe súgjon, s fájt neki, hogy a nap haragos fellegek mögé bújt, és nem gondolt vele. Egy reggeli harmat után elküldte az illatát a Naphoz, hogy megkérdezze:

– Nap, szeretsz-e még engemet?

Az illat fölszállott a levegőbe, de kósza felhők szétsoportáltak. Az üzenet nem jutott el a Napig. Másnap a színét küldte föl az árvácskavirág a Naphoz. Akkor nedves ködök szállottak a völgyre, és elvették a virág színét... A harmadik nap új bimbó feslett az árvácskavirág tővére, s a kis virág a szerelmét küldte föl a Naphoz. A szerelem áttört a ködök testén, átbújt a fellegek között, és rászállott a Napra. És a fellegek szétoszlottak, és a ködök meleg esőkké váltak; a Nap szembe tűzően tapadt a kis árvácskavirágra, és a kis árvácskavirág boldog volt.

# Új kihívások felé

2017. október 28-án az ürmösi zsinaton szentelték fel azt a nyolc ifjú lelkészt, akik sorozatunkban vallanak lelkészévről, szolgálatról.

Egyike vagyok azon nyolc lelkésznek, akit 2017-ben Ürmösön rendes lelkészévé szentelt a Magyar Unitárius Egyház zsinata. Ezen alkalom több okból is különleges volt a számomra. Abban a templomban szenteltek fel unitárius lelkésszé, amelyben őseim kulcsolták kezüket imára, ahol dédnagymamám kért Istentől családjára áldást, és ahol engem is megkereszteltek. Immár közel négy éve annak, hogy Isten szolgálatába állva, magyar unitárius lelkészként végzem szolgálomat.

A kezdet kicsit rendhagyó módon indult, hiszen már a magiszteri évek alatt sejtettem, hogy szülőföldemtől távol, a déli végeken fogom szolgálatomat megkezdeni. Sejtésem pedig beigazolódott. A közel két éves gyakornokságot követően, 2014 szeptemberében a Zsil-völgyi Lupényba kaptam kinevezést, ahova első alkalommal kicsit aggódva érkeztem meg, ahol azonban meleg szívű, egyházukért tenni akaró, lelkészüket felkaroló híveket találtam.

Ebben a gyülekezetben közel három évet töltöttem: egy évet segédlelkészként és két évet gyülekezeti lelkészként. Ez idő alatt, a vasárnapi istentiszteletek mellett a gyülekezet mindennapjaiban is igyekeztem aktív szerepet vállalni – úgy is mondhatnám, próbáltam benne élni a gyülekezetben. A lelkészi munka mellett bekapcsolódtam a helyi magyar közösség életébe is, és a helyi képviselőkkel együtt azon munkálkodtam, hogy a magyar szó és gondolat a szórványból se vesszen ki. Ezen mun-

kánkba hozott nagy segítséget a magyar kormány által működtetett Petőfi Sándor Program ösztöndíjasa, a kárpátaljai származású Szedlák Katalin is, aki bár az egyházközösséghez érkezett, de a teljes lupényi magyar közösség munkatársaként végezte szolgálatát.

*„És ha profétálni is tudok, ha minden titkot ismerek is, és minden bölcsességnek birtokában vagyok, és ha teljes hitem van is, úgyhogy hegyeket mozdíthatok el, szeretet pedig nincs bennem: semmi vagyok.”*

(1Kor 13,2)

Bevallom, a háromszoros szórványlétben (nemzeti, vallási és kulturális szórvány) néha nehéz volt megállanom a helyemet, pontosabban: mondhatnám, hogy nehéz volt megtalálnom saját magam. De a gyülekezeti tagok támogatása, az egyes emberek lelket erősítő hozzáállása, magyarnak és unitáriusnak megmaradni vágyódása újra meg újra erőt adott. A rendszeresen megszervezett köz munkák, amelyeket a hívek nagyon szerettek, a lélekkel telt egyházközönségi események és a példányértékű összetartás megerősítettek azon hitemben, hogy a megfelelő hivatást választottam, és meggyőződtem arról, továbbra is lelkészként szeretném életemet leélni.

Aztán a Homoród mentéről meghívás érkezett, a Homoródújfalvi Unitárius Egyházközönség tagjai felkértek, hogy legyek az ő lelkészük. Rájöttem, hogy nem szabad elszalasztanom ezt a lehetőséget. A meghívás által új remények, új lehetőségek tárulkoztak fel számomra. A szülőföld közelsége, a Székelyföld varázsa pedig igent mondatott velem a meghívásra.



GYERŐ  
ATTILA

Így történt, hogy 2017. július 1-jétől kezdve új helyszínen, más gyülekezetben, új emberek között igyekszem megállni helyemet.

A Zsil völgyétől, Lupénytől fájó szívvel váltam meg, hiszen számomra kedves barátokat, Istenben bízó, lelki támaszra vágyó embere-

ket hagytam ott. De ugyanilyen lelki támaszra vágyó és tenni akaró embereket találtam Homoród-újfaluban is. Hiszen a meleg fogadtatás, a személyes beszélgetések, az elvégzett szolgálatok és az új kihívások – a műemlék templom és környékének karbantartása, az iskolákban megtartott vallásórák, a heti rendszerességgel sorra kerülő vasárnapi iskolai alkalmak, s nem utolsósorban a falusi lelkészi lét – csupán csak megerősíteni tudtak azon meggyőződésemben, hogy Bibliával a kezemben, palásttal a vállamon, az evangéliumot hirdelve szeretném folytatni hivatásomat.

Új év, új közösség, új kilátások, új vágyak, új remények. Ezek a fogalmak foglalkoztatnak ezekben a napokban. Így vágok neki az új esztendőnek, és kérek a gondviselő, egy, igaz Istentől erőt, egészséget, kitartást és józan eszt. De mindenek felett szeretetet kérek, hogy ennek szellemében végezhessen munkámat. Mert ahogy Pál apostol is mondja a korinthusiakhoz írott első levelében, semmi vagyok, ha szeretet nincs bennem.

# Mit jelent „félteni Istent”?

CZIRE SZABOLCS

*A Magyar Unitárius Egyház intézményképzésének formálódásának 450. évfordulóját ünnepli az idén. A négy és fél évszázad alatt Isten szeretetét hirdette. Szóhasználatában az istenfélelem fogalma kisebb súlyt kapott. Vajon jól értette-e a Szentírás üzenetét, amikor ezt a hangsúlyeltolódást képviselte? Ebben a sarkalatos kérdésben milyen megértéssel lépünk tovább a következő 450 évbe?*

## Az alapszöveg

Arra a kérdésre, hogy mit vár Isten az embertől, az Írás egyik alapvető kijelentése a következőt mondja:

*Most pedig, Izráel, mit kíván tőled Istened, az Úr? Csak azt, hogy Istenedet, az Urat féld, járj mindenben az ő útjain, szeresd őt, és szolgálj az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből. (5Móz 10,12)*

Jelen írásban ennek a kijelentésnek a mélyebb értelmét próbáljuk meg feltárni.

## „Csak” azt?

Hát ez csekélység? – teszi fel a kérdést a fenti részt kommentáló Talmud. Az istenfélelem ilyen könnyű dolog lenne? Válasza egyszerre kijózanító és felemelő: „mindent az égben rendelnek el, kivéve az istenfélelmet”, mert az minden ember szabad akaratától függ (Bráchot 33b; Niddá 16b). Minden idők egyik legtekintélyesebb írásmagyarázója, az amúgy szűkszavú Rási elidőz ennél a mondatnál, és szükségesnek látja annak értelmét részletezni. Mindaz, ami az emberi életet jellemzi és éri, Istentől ered: a testalkata, bőrének és szemének színe, gazdag vagy szegény volta, értelmi képességei, de az istenfélelem a saját döntése. Mindent az égben rendelnek el, de annak eldöntése „paradox” módon ránk van testálva, hogy igaz (*cádik*) emberként vagy rossz emberként (*rásá*) kívánunk élni, és nem áll módunkban nem döntenünk!

El ne térítse a gondolatainkat, de a kérdéshez tartozik, hogy a talmudi kommentár külső margóra írt kiegészítései (*toszáfot*) megjegyzik, hogy „mindent az égben rendelnek el, kivéve a töviseket (*cinim*) és kelepcecét (*pakim*)”. Az utalás félreérthetetlenül a Példabeszédek 22,5-re vonatkozik: „Tövisek és kelepcek vannak a görbe úton: aki vigyáz magára, messze elkerüli azokat.” Tehát minden ember életéhez hozzátartoznak a tövisek és a csapdák, de azokat nem az égben rendelik el, hanem az ember döntéseinek és életmódjának a következményei, mindig személyre szabottak.

## Mindennek a kezdete

Az Isten felénk való elvárását összegző fenti versben első helyen áll az Istent félteni. Csak a helyes félelem

megtanulása után válik lehetségessé az Ő útjain járni (*hálak*), Őt szeretni (*áhab*) és Őt megfelelően szolgálni (*ábad*), azaz teljes szívből és teljes lélekből. Tehát a helyesen értett és gyakorolt istenfélelem nélkül nem beszélhetünk helyes életvezetésről, helyes szeretésről vagy szolgálatról.

Az istenfélelem elsőbbsége, primordiális jellege számos más helyen is sarkalatos tételként jelenik meg. Mind a Zsoltárok (111,10), mind a Példabeszédek (1,7; 9,10) könyve rögzíti, hogy „a bölcsesség kezdete az Úr félelme”. A bölcsességi irodalom két kiemelkedő alkotása az istenfélelem fontosságának hangsúlyozásával zárul. A Prédikátor könyve az élet sok hiábavaló és tűnékeny ábrázolása után a végső intést így fogalmazza meg: „Mindezt hallva a végső tanulság ez: Féld Istent, és tartsd meg parancsolatait, mert ez minden embernek kötelessége!” (12,13) A Példabeszédek könyve a derék asszony dicséretével zárul, e szavakkal: „Csalóka a báj, mulandó a szépség, de az Urat féld asszony dicséretre méltó. Hadd élvezze munkája gyümölcsét, dicsérvék tetteiért minden helyen!” (31,30–31) Tehát a helyesen értett és gyakorolt istenfélelem nélkül nem beszélhetünk bölcsességről, de erre később visszatérünk.

Istenfélelem nélkül az ember sötétben jár, képtelen elkerülni a rosszat, és megrövidülnek élete napjai (Zsolt 111,10; Péld 10,27; 14,27). Az istenfélelem minden más félelmet eloszlat (Zsolt 118,6). Ennek legszebb példáját Jézus a Gecsemáné-kertben való lelki tusakodásában szemlélteti (Mk 14,32–42). Summázva tehát a Szentírás ide vonatkozó üzenetét, „az Úr félelme életet jelent” (Péld 19,23).

## Közbevetés a mai szóhasználatról

Az istenfélelem kifejezés eléggé idejélmúlttá vált, helyette szívesebben használjuk az Isten tisztelete, (igaz) vallásosság, kegyesség, sőt az Isten szeretete vagy egyenesen a spiritualitás szavakat. Erre részint okot ad a vonatkozó újszövetségi kifejezés, az *eüszebeia*, amely szó szerint jól tiszteletet (*eü-szebasz*) jelent. A kifejezés az Újszövetségben, akárcsak az antik görög etikában, az Istennel és emberekkel szembeni helyes magatartás összességét általában jelentette. A magyar bibliafordítás ritkábban istenfélelem, gyakrabban kegyesség kifejezésekkel fordítja. Az ősgyülekezet

életét bemutató Apostolok Cselekedeteiben az *eüszbeia* a kereszténnyé lett zsidók és görögök állandó jelzőjeként szerepel, mert az egyház az Úr félelmében épült (9,31). A pasztorális és egyetemes levelekben aztán a „kegyesség” a vallásos magatartás gyűjtőfogalmává válik (1Tim 4,8; 2Pét 1,6).

Látható, hogy az istenfélelem fogalma vízvázalstóként szolgál két valóság között. Az egyikben rend van, a másikban káosz. Ahol az hiányzik, ott minden emberi biztonság is hiányzik, összegezhethetjük Ábrahám történetének egyik tanulságát. Amikor Ábrahám az éhínség miatt Gerár vidékére vonult, szépséges feleségét, akit mint hűgát mutatott be, Abímelek király a háremébe vitette. Amikor a király a hazugságért haragosan számon kérte, Ábrahám magyarázatként ezt válaszolta: „Azt gondoltam, hogy nincs istenfélelem ezen a helyen, és megölnek a feleségemért” (1Móz 20,11).

Bár elavultnak tűnhet az istenfélelem fogalma, lelki-spirituális életünk távlatainak felmutatásához megkerülhetetlen annak mélyebb, héber Biblián belüli jelentésrétegeinek a feltárása. E felé fordulunk most.

## A félelem bibliai fogalmai

A Biblia mint több ezer évnyi emberi tapasztalás foglalata vágyról és bukásról, reményről és szenvedésről, istenkeresésről és bűnről, a félelemnek igen sok formáját és árnyalatát ismeri. A héber Biblia többnyire három fogalmat használ a félelemre.

Az első a *pákhád*. Valós, látható, külső veszélyt jelent, innen a jelentése: rettenet, terror. A szótó szúrós, hegyes tárgya utal, de átvittebb értelemben vonatkozhat mindarra, ami a valós veszélyeztetettség bármiféle érzékeléséből fakad. Ilyen értelemben olvassuk például Jóbnál: „Egész életében gyötrődik a bűnös, az erőszakos ember évei meg vannak számlálva. Minden hang rémíti (*pákhád*), ami fülébe jut, béke idején tör rá a pusztító. Maga sem hiszi, hogy elkerülheti a sötétséget, mert fegyver leselkedik rá.” Ezt a szóhasználatot találjuk olyankor is, amikor Isten pusztító haragjától való rettenetről van szó (pl. Ézs 2,10; Jer 30,5).

A félelemre használt másik kifejezés az *éjma*. Nagy belső felindultságra, a félelem inkább pszichológiai átélésére vonatkozik, amelynek nem feltétlenül van külső oka. Eredete is erre a bizonytalanságra utal: hol van (*ájé*), mi az (*má*)? Nem tudom, hogy hol van, nem tudom, hogy mi az, de rettegek tőle. Legjellemzőbb bibliai előfordulása, amikor Ábrahám a szövetségkötéskor a következő tapasztalást éli át: „Napnyugtakor aztán Abrám mély álomba zuhant, és rémítő nagy sötétség borult rá.” A depresszió évszázadában élő mai emberre is gyakran borul rá ilyen rémítő nagy sötétség.

Vajon így kellene félni Istentől, mint a fenti két fogalom esetében? Nem. Amikor a Szentírásban az Isten iránti tiszteletről van szó, „félni Istent”, olyankor egy harmadik kifejezést találunk: *jirá*. Ennek mélyebb értelme a két alábbi jelentéskörben ragadható meg.

## Látni, hogy látva vagyok

A *jirá* szótöve a látásra utal. A latin ezt a *spect* szóval adja vissza: tekintet, látás, és ebből ered a néző, a megfigyelő, azaz a *spectator*. Az előszócska a viszontcselekvésre, a válaszcselekvésre utal. Latin: *re-spect*, innen a *respecto*: tekintettel van, visszanéz, visszatekint. Ez a visszanéző, visszatekintő mozzanat áll a héber istenfélelem *jirá* fogalma mögött.

Azonnal érthetőbbé válik, ha elképzeljük a következő helyzetet. Tegyük fel, hogy egy tisztásra (elhagyott térre, utcasarokra, szobába stb.) érkezünk. Úgy tudjuk, hogy egyedül vagyunk. De egyszer csak észrevesszük, hogy valaki van még ott, és figyel minket. Mi történik? Azonnal megváltozik valami bennünk. Jó eséllyel a viselkedésünk is. Mert tudatába kerülünk annak, hogy valaki lát minket. Ezt a viszontnézést, visszatekintést jelenti az istenfélelem. Isten lát minket, és mi ennek tudatára ébredünk. Érzékeljük ezt a figyelmet, és viszonozzuk. Tudatunkban és tetteinkben változás következik be...

## Isten dicsőségét látni

Az istenfélelem által nemcsak figyelmünk irányul a ránk tekintő Istenre, hanem egyszersmind vele látás jön létre. Azaz Isten dicsőségének látása. Látása annak, hogy a mindenható Isten dicsősége átragyog a teremtett világ egészén.

Ennek a bibliai hagyományban két következménye is van.

Az egyik az Isten törvényeinek megtartása. A világ rendjének másfajta látása természetes módon hozza magával azt a belső késztetést, hogy az ember tartózkodjon mindattól, ami a felismerése szerinti jót, igazat és szépet korlátozza vagy megsérti. Bibliai szóhasználatban: félelem Isten törvényeinek a megtörésétől (*jirát hamáikut*). Az istenfélelem ezen összefüggésében Isten többnyire mint a mindenható bíró jelenik meg, aki az ember cselekedeteit megítéli ebben az életben vagy utána. Amikor például arról olvasunk, hogy a süketet ne ócsároljuk, vagy a vak elé ne vessünk gáncsot, akkor ezen erkölcsi, humánus parancs indoklásaként a következőt találjuk: „Félj Istenedtől! Én vagyok az Úr!” (Lev 19,14) A Biblia mindvégig következetes abban, hogy a bűn soha nem marad következmény nélkül, és így vagy úgy, de minden esetben

büntetést von maga után. Jogos hát e téren is a félelem, mert a világ rendje az ok és okozat szerint épül, nem lehet mást aratni, mint amit vetünk (Mt 5,29–30; Gal 6,7–8). Az istenfélelem tehát közvetlenül kihat az embertársi együttélés viszonyaira. Részint e „gyakorlatiasság” lehet oka annak, hogy a kereszténység az istenfélelem gondolatiságában ezt a büntől és büntetéstől való félelmet hangsúlyozta túl az idők folyamán.

A rabbinikus hagyomány azonban figyelmeztet, hogy a büntetéstől való félelem társadalmilag ugyan hasznos, de a spirituális élethez elégtelen.

Ezért a másik következmény a szerető és gondviselő Isten dicsőségének látása. Ha a világot olyannak látjuk, amilyen az valójában, megtelünk áhítattal és csodálattal. Minden fában és bokorban Isten jelenlétének meg nem emésztő tüze lobog, és minden föld, amelyen megállunk, szent hely (2Móz 3,2–5). Isten szemével látva a teremtett világban semmi nem jelentéktelen, semmi nem fölösleges vagy túl kicsi. Mindent a Magasságos dicsősége (*jirát harommennut*) ragyog be. Ennek jelenlétében az embert áhítatos éberség hatja át. Ez az értelme a „félelemmel és rettegéssel” végzett munkának (Fil 2,12; Zsolt 2,11).

## A bölcsesség kezdete

Most már készen állunk annak a megértésére, hogy miért az Isten félelme a bölcsesség kezdete. A bölcsesség az életnek azt az emelkedett látását jelenti, amely azt látja, ami van: a mindenben jelen levő Isten dicsőségét és szeretetét. Szemben a távol-keleti hagyományokkal (pl. nirvána), az áhítatos lelkület nem a hosszú és nehéz bölcsességi út távoli célja és következménye, hanem annak kezdete: az áhítatos lélek a bölcsesség kapuja. Erről a belső lelki újjászületésről beszél Jézus is, amely által láthatóvá válik a bennünk levő és minket körülvevő Isten országa.

## Tudd, hogy ki előtt állsz

Minden ember Isten szüntelen jelenlétében él. A valóságos/spirituális embert az különbözteti meg, hogy ennek a jelenlétnek tudatában van. Ez a bibliai hagyomány szerinti helyes magatartás. A zsoltaírók könyve így tolmácsolja Dávid imáját: „Az Úrra tekint szüntelen, nem tántorodom meg, mert a jobbon van.” (Zsolt 16,8) A mondat első szavára utal a *sivitisz* kifejezés, amely ennek a jelenlétben való állásnak a gyakorlatára utal. Ennek bővítettebb változata a zsinagógák belső keleti falán gyakran megjelenő felirat: „Tudd, hogy ki előtt állsz!” (Berakhot 28b)

Bármit teszünk, jó emlékeztetni magunkat arra, hogy ki előtt állunk.

Itt muszáj a nagy német Martin Buberre utalni, aki a következőt mondja: mivel minden ember Isten képére és hasonlatosságára teremtett, ezért minden találkozás lehetőség Isten jelenlétének fürkészésére. Hiszen minden ember úgy áll előttünk, mint egy *sivitisz*, azaz Isten jelenlétének emlékeztetője. A francia Levinas erre az emberi arcon átragyogó isteni jelenlétre építette fel egész filozófiai munkásságát.

## Félelem és szeretet

A Biblia szándékosan nem oldja fel a félelem és a szeretet közti feszültséget. Egyfelől az istenfélelem abszolút elsőbbségét hangsúlyozza, másfelől viszont kijelenti, hogy „a szeretetben nincs félelem”. (1Jn 4,18) Arra int, hogy mindenkor állítsuk Istent magunk elé, hogy meg ne inogjunk, de ami ugyanakkor áhítatos rettegéssel és félelemmel tölt el. Ezt a kettősséget – félni Istent és szeretni őt – az egészséges vallásosságnak meg kell őriznie: az istenfélelmet mindig a szeretet összefüggésében érteni (Jer 31,3), és a szeretetben mindig tudni az erkölcsi és vallási kötelezettségeket. Mint akik mindig tudják, hogy ki előtt állnak.

Ha ez az egyensúly eltolódik, annak súlyos következményei vannak a vallásos életre. Ha csak a szeretet nyer hangsúlyt, olyan vallásosságot kapunk, amelyben a mindent szabad érzete uralkodik, amelyben „Isten már olyan jó, hogy semmire sem jó”. Ha viszont a félelem felé torzul el a vallásosság, akkor könnyen létrejön az a jelenség, amit megbetegítő hitnek vagy megbetegítő istenképnek hívunk. Ilyenkor a bűn(össég) túlhangsúlyozása, a büntető Isten képének rettenete árnyékolja be a lelkeket.

Ezért, bár a bibliai hagyományban a félni Istent és szeretni őt mindig együtt áll, a haszid írásmagyarázók Isten szeretetét részesítették előnyben. Ehhez hasonlóan az unitárius hagyomány is a maga 450 éve alatt mindig Isten szeretetét hangsúlyozta. A látva levés állapotában közel sem mindegy, hogy miként vélekedünk arról, aki figyel: szerető Isten vagy ítélő bíró. Az unitárius ember a jelenlétre bizalommal, „életszereléssel” válaszol. A szeretet vonzerejében növekedni közelebb áll a mi lelkiségünkhöz, mint a büntetés félelmében gyakorolt önkorlátozás. Merthogy van jó félelem és rossz félelem. A jó félelem mindig a szeretetből fakad. És inkább féltés, mintsem rettegés.

Szeretni és félni – létünk e kettőssége azonban nem megkerülhető. Ahogyan a régi történet mondja: mindkét zsebünkben egy-egy papírdarabot kellene hordanunk. Az egyikben ez állna: *Az egész világ értem teremtett.* A másikon pedig ez: *Csak por és hamu vagyok.*

Isten szeretet (1Jn 4,16), és semmi nem szakíthat el az ő szeretetétől (Róm 8,38–39). Ebben sok félténivalónk van, de félnivalónk nincs.

# Istenfélelem avagy istenszeretet

## FÜLÖP DEZSŐ ALPÁR

• A Mindenhatóval való kapcsolatunkban gyakran kérdéssé válhat, hogy miként is viszonyuljunk Hozzá? Félni kell-e Őt, vagy a szeretet kéne a meghatározó érzése legyen a kapcsolatunknak? Próbáljunk meg e kérdésben tisztábban látni.

A keresztény kultúra gyakorlatilag kisajátította az Istennel való kapcsolatra vonatkozó kifejezéseket, mint a görög *eüszebeiat* vagy a latin *pietast*. Úgy ítéltük meg, hogy a helyes magatartás Istennel szemben az ezen igékből képzett, ránk vonatkozó jelzők, azaz *istenfélő*, *kegyes*. Azonban annak ellenére, hogy istenfélelemről szólunk, eleve érezzük, hogy a hitünk szerint itt több is kellene legyen, mint félelem, mert elég szomorú, ha valakinek hitét csak a félelem töltené ki. Különbösen is Szent Ágoston szavaival élve, „a félelem ó szövetségét felülmúlta a szeretet új szövetsége”. A páli tanításban is azt halljuk, hogy a törvény betűjének külső kényszere helyett fontosabb a szeretet belső indíttatása. A jánosi levél pedig egyenesen arra tanít bennünket, hogy az egész istenfélelmünk, illetve szeretetünk semmit sem ér a cselekedetek nélkül.

Egykor a görögök azt nevezték istenfélőnek (*eüszebesz*), aki ismerte a helyes, erényes középutat az istentelenség (ateizmus) és a babonaság között. Aki így tud élni, Lukian szerint az istenek barátjaként éli az életet. Ugyanez a viszonyulás kell meghatározza az embertársunkkal való kapcsolatunkat, például a szülőkkel való viszonyt. Ha pedig ezeknek alapján próbáljuk meghatározni az „istenfélelem” kifejezést, akkor láthatjuk, hogy ez nem valamiféle rettegést jelent, a félelemnél jóval több rejlik benne.

A római *pietas*, amit kegyességnek fordítunk, nem más, mint erkölcsi kötelesség. Az a kegyes ember, aki az istenekkel szemben és embertársaival szemben is tudja a kötelességét, és annak maradéktalanul eleget tesz. A kegyes ember tehát megtartja a barátságot, illetve szövetségeit, mert hűséges, megfelelően neveli/nevelteti a gyermekét és gondoskodik a szülőjéről, stb. Az istenekkel (mindenikkell) szemben sem felejt el a tiszteletet megadni az ünnepeken való jelenlét, az áldozatbemutatás, az imádság által. (A kibontakozó kereszténység elleni üldözések egyik fontos oka éppen abból fakadt, hogy ők meg nem akartak más istenségekkel szemben kegyesek lenni.) Ez a kegyesség mint erkölcsi kötelesség már belső kényszer, de még mindig csak kényszer. Itt nem érvényes a gyermekkor örök kérdése: *miért?* Itt egyszerűen *kell*. *Csak!* Ha az istenfélelemben többet sejtünk, mint félelmet, akkor ebben a római kegyességben talán kevesebbet sejthetünk, mint szeretetet. Erre az érzésre a római kultúrában nincs kötelező módon szükség. Mi pedig azt szeretnénk, ha az a lelki kötődés, amit gyűjtőnéven egy-

szzerűen szeretetnek nevezünk, benne lenne a mi Istennel való kapcsolatunkban.

Az Istennel való viszonyunk egyik véglete valóban a rettegés, az örökös félelem lehet. Azt is állítják a materialisták, hogy a vallásos hit a félelemből született. Az egykori ember megijedt a megmagyarázhatatlan dolgoktól, és ez tiszteletet szült, ami imádatná nőtt, s így megszületett a vallás. Így voltak őseink a dörgéssel, a tüsszel stb. Való igaz, a Szentírásban is sok helyen olvashatjuk, hogy az isteni megjelenések rendszerint félelemmel töltik el a tapasztalót. Bizony, sokszor az isteni üzenet ezzel kezdődik: ne félj. Az Isten is éppen azt akarja, hogy te, aki Vele találkozol, ne félj! Félelem ide, rettegés oda, már nagyon régen felismerték – ha például Illés történetére gondolunk –, hogy Isten nincs jelen a hegyeket szaggató szélben, a földrengésben vagy a tűzben. De felismerte Őt a halk és szelíd hangban (1Kir 19,11–13). Ma is félelem tölti el sokak szívét a természet erejének megtapasztalásán, ami a természet iránti tiszteletre sarkall bennünket, pedig meg tudjuk magyarázni őket. A születés folyamatát is meg tudjuk magyarázni a fogantatástól az első sírásig, a szerető szülő azért mégis azt mondja rá, hogy a gyermekáldás csoda.

Egy másik véglete az Istennel való kapcsolatunknak valahol ott keresendő, ahol a lelkész már úgy kell reagáljon: az Isten nem haver! Mert az ember, ha megszabadul a félelmeitől, az isteni atyai szeretetet annyira közvetlenül tudja megélni, hogy egyenesen egyenrangúnak érzi magát „a Főnökkel”. Ugye a párhuzam egyszerű, mert ahogy Isten atyám, úgy – ha gyermekségemből felnövök – a én is atyává változom a fiam számára, tehát.... Csakhogy a párhuzamosok összefutnak, mert mi tulajdonképpen felnőve is gyermekek maradunk, hiába próbálkozunk „elhagyni a gyermeki dolgokat”, mert teremtettségünket akkor sem tudjuk levetkőzni, ha a tökéletlenségünket tökéletességre is tudnánk nemesíteni!

Hol van hát a „határ”? Adottak a végletek: a félelem és haverkedés, az istentelenség és a babona. Isten szeretete végtelen, s még akkor is jelenvalóság, ha nem ismerjük fel életünkben. Azonban szerető volta, atyasága nem kizárólagos tulajdonsága Istennek, Hozzá szoktuk rendelni az örökkévaló, mindenható, jó, igaz, irgalmas jelzőket is, mint amelyek egyszerre és állandóan határozzák meg istenismeretünk szerint Istent, még akkor is, ha mi, emberek éppenséggel egyik-másikat ki is emeljük tulajdonságai közül. Mindezek az isteni tulajdonságok káténk szerint is arra köteleznek bennünket, hogy „Őt... imádjuk, benne bízunk, Őt szeressük, s törvényei szerint éljünk és dolgozzunk”. Azaz istenfélelmünk félelem nélküli, de

mindenképpen tiszteletteljes kapcsolat kell legyen, amelyben istengyermeki voltunkat bátran éljük meg, mennyei Atyánk állandó és közvetlen jelenvalóságát érezzük és ennek örvendünk, de ugyanakkor az istengyermeki mivoltunkban azt is tudjuk, hogy mi teremtettek, áldásra szorultak vagyunk. Éppen ezért kapcsolatunkat az iránta való tisztelet ugyanúgy meg kell határozza, mint annak tudata, hogy gyermekei vagyunk. Ugyan tegezzük Őt, de azért sarutlan lábbal lépünk eléje.



Mint sok minden másban, ebben a kérdésben is Jézus lehet számunkra a tanítómester. Ugyan Jézus is kora fölött, egyes vélemények szerint, igencsak elszállt az elmúlt két évezred (a tudomány fejlődött, a férfiközpontú, hierarchikus agrártársadalmat már rég kintötte a világ, stb.), a kijelentés, az isteni megtapasztalás terén még bátran mértékadóknak tekinthetjük. Ebben a jézusi életben és tanításban tapasztalhatjuk meg igazából Isten atyaságát. Esetében érhető tetten a legközvetlenebb kapcsolat, ami ember és Isten között létrejött. Számunkra, követői számára tehát mértékadó.

## Tudtad-e?

### Honnan ered az „Isten áldja!” köszönés az unitáriusoknál?

Ma már minden vasárnapi iskolás kisgyerek tudja, hogy mi, unitáriusok az „Isten áldja!” köszöntéssel üdvözljük egymást. Azt viszont kevesen tudják, hogy honnan ered, és mikortól üdvözlük így egymást az unitáriusok.

A köszönés eredete a magyar iparos testületek „Isten áldja a tisztas ipart!” jelmondatára vezethető vissza. A huszadik század elején kialakuló Irisz-, illetve Bulgária-telepi gyári munkások között is közszájon forgott a mondás. Ennek lerövidülését kezdték használni a Kolozsvár külvárosában élő hittestvéreink az 1930-as években. Ebben az időben ugyanis erőteljes belmissziós munka zajlott az ipartelepen élők között, amelyet két fiatal unitárius lelkész – Erdő János és

Jézus is tegezi Istent, akit Atyának nevez, példaimájában is arra buzdít, hogy „Ti tehát így imádkozatok: Mi atyánk, ki vagy...” (Mt 6,9). Tehát hangsúlyt fektet a kapcsolat közvetlen jellegére. Fontos számára az, hogy nem félnie kell ettől az Atyától, hanem bátran megszólítható Ő. Azonban nem bárhol és bármiikor (ha üt az óra, hát az utcasarkon), hanem a lélek belső szobájának intimitásában, akkor, amikor a lélekben az áhítat csendes békessége jelen van. A jánosi szóhasználat szerint lélekben és igazságban. Egyáltalán az életben aggodalmaskodni sem kell, mert aki igazán megismeri Istent, az megérti: minden igazán szükségessé megkapunk Tőle az életben.

Kérni bármit kérhet Tőle, de ő megelégszik azzal a „mindennapival”. De mivel „nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, ami Isten szájából származik”, még a köveket sem szükséges kenyérré változtatni. Meglepő azonban, hogy amikor a felebarátoknak van rá szükségük, a kenyér és a hal is megsza-  
porodik.

Az erőt, lelkierőt, hitet, bizalmat kéri bőven Jézus is, de mindenekelőtt azért, hogy az előtte levő megpróbáltatásokat főlemelt fővel viselhesse, másokat gyógyíthasson, megbocsáthasson. Azonban Istennel való kapcsolatában mindeme hihetetlen szeretet mellett tán az a legfontosabb, hogy mindig benne van imájában: „mindazonáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem amint Te” (Mk 14,36). A végtelennek tűnő közvetlenségben itt érhető igazán tetten a gyermeki mivolt, a tisztelet, az Atya előtti főhajtás, amit imádatnak nevezünk.

Áldjon meg mindannyiunkat, kedves Olvasó, a mi mindenható Atyánk, hogy mi is értelmes elmével és szerető szívvel tudjunk gyermeki tiszteletben Őhöz közeliedni!

Nagy Ferenc – vezettek. Az évtized végére immár – a még egységes Kolozsvári Unitárius Egyházközséghez tartozó, de bizonyos belső önállósággal rendelkező – „előljárósággal” is büszkélkedhettek. Ennek a testületnek a gyűléseiről jegyzőkönyvet készítettek, melyek napjainkig is fennmaradtak. Ebből tudjuk napi pontossággal megállapítani, hogy mikor döntöttek úgy az iriszi missziós gyülekezet előljárói, hogy egységes köszöntést használnak. Bár forrásunk erről nem szól, azért feltételezhető, hogy a kezdeményezés Nagy Ferenc lelkésztől származik, aki egyébként a szóban forgó jegyzőkönyvet is vezette. De hadd szólaljon meg maga a kordokumentum: „Általános óhajnak engedve, a gyűlés elhatározza, hogy gyülekezetünk tagjai használjanak egységes köszöntést, s a már közhasználatba átment „Isten áldját!” fogadja el köszöntésnek.” Kolozsvár, 1939. február 25-én.

R. N. Zs.

## Lassú léptékben

# Az istenfélelemről

TÓDOR CSABA

### Első lépés

A teremtés megismételhetőségére való próbálkozás. Ez azt jelenti, hogy a természet laboratóriumában érzem magam. Laboráns vagy mérnök, kutató, esetleg teológus. Figyelem a fákat, a halmazállapotokat – vagy egyszerűen az anyagot. És amikor úgy tűnik, hogy már nagyon sokat tudok az anyagról, akkor hozzányúlok, és összegyúrom. Megismétlem, amit az Isten is tett a szent iratok szerint. Úgy tűnik – első lépésben – hogy a teremtés munkáját meg tudom, meg lehet ismételni. Elkápráztat, hogy *ahány anyag, annyi tulajdonsággal* van felruházva. Ez egy darabig játék, sőt izgalmas játék. A félelem akkor kezdődhet, amikor sok kísérlet után nincs erőm, tudásom megmásítani, ami van. Vagyis a sokszínűség egy idő után ismétlődik. Nem tudok újat létrehozni. Ekkor űz és taszít is a varázs. S közben marad a salak. S azzal mit csináljak? A szeméttel, ami maradt az aranylétrehozó kísérletből. Még ha meg is született az arany, akkor is marad a sok szemét. Majd a szeméthegy. Hová tegyem el? A műanyag állítólag későn bomlik. Eláshatom, de akkor is a föld alatt marad.

### Második lépés

Ez a feleszmélésről szól. Miért eszmélni, amikor úgy tűnik, hogy Isten megadott mindent ahhoz, hogy boldog és beteljesedett életem legyen. Arra a néhány évtizedre, amit itt a Földön eltöltök. Érzem az áldó napsugárt, a csókban a mézet, a létezés áldott kegyét. És igen, érzem a halhatatlanság szédületében kiszolgáltatottságomat. Van valami zavaró a tudásban és halhatatlanságban. Talán a feleszmélés. A végső és megkerülhetetlen feleszmélés abból, amibe végleg bele vagyok ragadva. A létezés. Az, hogy reggel felkelek, és minden nap telik. Van egy íve. A szervezetemnek is van egy görbéje – ahogy és amikor termelődnek a hormonok, ahogy és amikor megehülök, vagy ahogy szagom kezd lenni. S ez mindig szinte ugyanaz. A látóhatár s annak a szélén a szellemország. S közötté a hajszálnyi szövetszetet. Igen, a feleszmélés a másik út láttán. Az Isten útja láttán látom az én utamat. A sajátomat, az emberi utat. Ha rájöttem, hogy Isten útja ítélkezik az én utam fölött, áldást vagy átkot szórhat rám, ott van mellettem, bennem és fölöttem, s alattam, mint a végzetem. Ez a lépés lehet ifjúkorba vagy vénen. Mindegy.

### Harmadik lépés

Az „önmagam vagyok én istenem”. Ez az elhagyás-élménnyel van összefüggésben. Először akkor érzem, amikor meg tudtam fogalmazni az elhagyás-élményemet, és át is tudtam érezni. Majd többször átélni. Éreztem azt is, hogy Isten is elhagyott. Éreztem, hogy elhagyott a szeretőm, édesanyám. Szóval, aki szeretett, és akit szerettem. Aztán én is elhagytam Istent a kénosi tetőn, anyámat és szeretőmet. Erővel és büszkeséggel fáztam ápoló gondom alatt, egyedül, önmagamat kiszolgálva és önmagam által kiszolgáltatva. Ebben az alárendeltségben Istent idéztem. Nyájas Istent, mást, mint amilyent megszoktam, és addig megszerettem. Egy újat, egy szellemet, amelyet az én palackomba zárhatok be, és nekem fogad szót. Egy olyant, aki nem bír velem, aki nyájas és rideg.

### Negyedik lépés

Az uralkodásról szól. Azt hiszem, hogy csak azt tudom utálni, és csak azon tudok uralkodni, akit szeretek. A szeretet egyik legproblémásabb fogalma lett a nyelvnek. Mert visszavisz a görög drámákhoz. Rajtam van a sorsszerű isten jele, és nem tudom az értelmét. Mint megátkozott gyermek a régi tragédiákban, aki megöli apját, pedig éppen azon fáradozik, hogy üdvözítse, ellássa és gondozza. Vagy kerülje a konfliktus azzal, aki a legközelebbi. Hogy ne beszéljünk kényes témákról, inkább elmegyek messze földre, ahol nem ismernek. Van itt még a nőiségnek valami mondandója, azt hiszem: hogy a szerelmes nőnek van joga ítélkezni a férfin. Aki szerelmes igazán. A szerelmes férfi az más. Azért, mert nem tud birtokolni annyira, mint a szerelmes nő. Ezért nem is ítél, hanem leszúr, megöl. A szerelmes nő ezzel szemben kesereg. Semmi mást.

### Ötödik lépés

Az igaz és hamis hit miatt. Ki hisz még manapság, és miben hisz, aki hisz? Sokszor kérdezem magamtól is. A valamiben való hit arra vonatkozik, hogy ál- vagy igaz istenben hiszek-e. Különbőség van ugyanis a nyomor és a hatalom között. A legszembetűnőbb különbséget akkor éreztem, amikor kacagtam a nyomort. Vagy kacagtam a hatalmon. Nem mindegy. S ha ez úgy néz ki, mint az isten végzete, akkor még inkább szembetűnik

az igaz és a hamis istentől való félelemben. Ma már ósdinak tűnik mondani olyanokat, hogy Isten vérese miatt van az, hogy pusztul a város, fogynak a falvaink, vagy fogy a nemzet. Vagy hogy durva, idegen nép tapossa el arany vetéseinket, vagy hogy a szétbomlott rend... az iskolákban, a családban. A régi isten kőszlopai úgy porlanak, mint kőszobrok. Nemrég jártam ilyen csarnokban, mint turista. Fényképeztem, s szorongtam. Azért, mert nem találok újat a régi helyett. A régi és az új isten imáadásában benne van az is, hogy az igaz törvény nem változik. Az Isten imádata változhat. Egy ilyen törvény az igaz és a hamis között az igaz szeretet törvénye, a nagy, szent és örök Istené. Ebből fejezünk ki valamit a vízzel való megmosdáskor. A gyónásban s a kézmosásban. És a keresztelésben.

### Hatodik lépés

A lovagiasságról szól. Az erkölcs törvényei miatti szenvedély és

szenvedés. A szennytelen becsület Isten szent dicséretét fejezheti ki. Ennek egyik legegyszerűbb kifejezése a nő védelme. Ennél a hősiesség szebb. Úgy őrizzük ezeket a kincseket, mint karátos aranyakat, pedig úgy tűnik, hogy már nem kell senkinek. Mert itt nem annyira a hősiességről és a szennytelenségről van szó csak, hanem ezek megélése után a megkéső kegyelemről. Igen, amikor nem jön a kegyelem. S akkor a dudvaeretnység kísértésébe zuhanni, a mártíriumot átélteni lehet, és van, amikor kell is. A dudva s a moly elpusztítja az ilyent, nemcsak a máglyák tüze égeti el. Önmagában pusztulhat az ártatlan. Igen, az ártatlan. Óh, csak ártatlan ne pusztuljon. Míg a gyermek tiszta és szent – akinek hisszük –, mások szemében a kígyó is, míg kicsi, ártatlan, de kísértésekbe vezethet, ha megnő. A rosszat még csírájában igyekszünk elfojtani. De mit mond az ég, ha ártatlant pusztítok el? Bizony, milyen igaz e helyen a 22. zsoltár: én Istenem, én Istenem miért hagytál el engemet?

### Hetedik lépés

Az idő és a bábistenség megszületésének a kapcsolatáról. Nagy időkben születnek a lovagok, a szép, formás erkölcsök. Törpe időben születnek a bábistenségek. Most is törpe idő van, de a kérdés az, hogy az idő hol születik?

A bábistenség vétket akar, be-szenyezni a tisztát, a magasztost. A legtöbb vért és sárt a bábisten kéri, mert azzal gyógyul. Áldozunk neki. Falazunk és vacogunk a helyettes elégtételekben. A nagy idők hitet szülnek, amikor nincs félelem. A törpe idő félelmet szül és szorongást. Vak, aki Isten szikráját nem érti, aki nem látja, hogy milyen nagyszerű kép tárul fel a szemnek. Ez a törpe idő nagy félelme.

Ezek a lépések az istenfélelem egy-egy állapotát is jelentik, egészséges vagy kóros állapotokat hozdoznak magukban. Természetesen itt még nem ér véget a sor, tovább lehet lépegetni az istenfélelemben, ami úgy tűnik, hogy szükséges része életünknek.

## A lélek szabadsága

ERCSEY-RAVASZ FERENC

• Elnézve, hogy milyen könnyen gyűrűzik be Erdélybe is az a merev ideológiai szembenállás, amely csak betonba öntött meggyőződések szemszögéből képes látni és láttatni mindent, olykor nehéz elhinni, hogy volt ennek a földnek a történetében olyan pillanat, amikor ennek az ellenkezőjét gondolták. A 16. század végén Európát mardosta a vallási szembenállás. Máglyák gyúltak mindenfelé, és szószelekről harsogták a minden mást kizáró, egyedül üdvözítő igazságokat, amelyben szükségszerűen benne volt a másként gondolkodók kárhoytatása. A szeretet keresztény Istenére ismét ráhúzták Moloch embervért szomjazó álruháját.

Nálunk is heves viták zajlottak, röpiratok, exegézisek és teológiák születésének zaja töltötte be a tereket. Ez a fajta közhangulat a társadalomban gyakrabban vezet rosszra, mint jóra, mert az érvelés ritkán marad meg a józan ész birodalmában, az elhatalmasodó érzelmek pedig szélsőséges tettekre ragadják a könnyen indulatra szítható tömegeket. Nyugat-Európa országai-ból exodus indult az Újvilág felé, az üldözöttek a tengerentúlra menekítették eretneknek számító gondolataikat, és sajnos ott sokszor ök maguk váltak üldözötké, léleknyomorító inkvizitorokká.

Ezért lesz ilyenkor döntő fontosságú azoknak a jelleme, szava,

akiknek hatalom adatott. Erdélyben az a János Zsigmond volt a fejedelem, aki mindenféle mérce szerint tanult, művelt, széles látókörű embernek számított. Rendkívüli mértékben érdekelte a vallás kérdése, érdeklődéséhez kellő tudás is társult, a hitvitáknak nem csupán szemlélője volt, értette is az elhangzottakat, magabiztosan bánt olyan elvont teológiai fogalmakkal, amelyeknek lényegét ma is csak a képzett hittudósok képesek megragadni. Talán ezért volt képes arra, hogy ne egyik vagy másik álláspont véres kardú lovagja legyen, hanem hogy korában pártatlan bölcsességgel felszabadítsa az erdélyi ember lelkiismeretét.

[...] János Zsigmond halálával sok minden visszaállt a régi kerékvágásba, az éppen uralkodó fejedelem vallása döntötte el, hogy melyik felekezet számított támogatottnak vagy csupán megtűrtnek, egy valami megmaradt: az erdélyi ember vallási türelmetlensége bizonyos véres határokat nem lépett át.

Ezzel kapcsolatosan több dolog érdemes megjegyezni. Az egyik az, hogy őseink kivívták és örökségül hagyták ránk azt a jogot, hogy hit kérdésében a lelkiismeretünket követhessük, és ez akkor is igaz, ha a világnak ezen a részén a felekezeti hovatarozást afféle családi örökségnek tekintik, és a viszonylagos békességet sajátos kompromisszumokkal érték és érik el: lányok az anyjuk vallását követik, fiúk az apjukét. Ez egyik felekezetnek sem felelt meg igazából soha, de végső soron, ha morogva is és reverzálisokat lobogtatva is, de a papok belenyugodtak. Ma is általában azon vagyunk, hogy ha csak lehet, ne bántsuk egymást. Vagy legalább ne nagyon.

Ugyanakkor az egyik felekezet – az unitárius – ezt a történelmi pillanatot tekinti úgy, mint születésének időpontját. Lengyelországban és Erdélyben akkor már jó ideje forrongtak a különböző antitrinitárius mozgalmak, azonban a lényegi teológiai kérdésekben még számos vitatott pont maradt, és ezeket 1568 nem tüntette el. Feszültség is akadt bőven, hiszen amikor Dávid Ferenc eljutott Jézus természetét illetően meggyőződésének legradikálisabb formájához, és abban hajthatatlan maradt, a dévai börtönbe került mint törvényszegő vallásújító.

A fiatal egyház azonban viszonylag rövid időn belül eljutott ahhoz a magatartáshoz, amely a legtisztábban értelmezi 1568 örökségét. A keresztény hagyományra alapozza mind teológiáját, mind liturgiáját, de annak tételeit józan kritikával értelmezi, s ezáltal szép és súlyos ajándékot nyújt a hívő embernek: azt, hogy az igazságot

és annak apró részleteit felelősségteljesen keresve magára vehesse saját jellemének terhét, Isten és a lelkiismeret előtt vállalva életét, tetteit. Azt, hogy ne ígéretek miatt és fenyegetések félelmében legyen jó és egyenes, hanem magának a tiszta jósnak és egyenességnek a szeretetért. Azt, hogy az Istenről való beszéd helyett végre Istennel beszélhessen. Azt, hogy egy Jézusról szóló vallás helyett végre felvesse Jézus vallását. Azt, hogy ne érezzen beteges kényszert az életről-halálról szóló megválaszolhatatlan kérdésekről való nyakatekert spekulálásra, hanem hálával nyugtázhassa: bizonyos válaszok Istennél vannak. Mennyire kevésbé fontos az, hogy mit gondolunk mi Istenről, ahhoz képest, hogy ő mit gondol rólunk! Victor Hugo ezt így fogalmazta meg a *Nyomorultak* gyönyörű soraiban: „Egy a kötelességünk: dolgozni az emberi lelken, védelmezni a titkot a csoda ellenében, imádni a megfoghatatlant és elvetni a képtelenséget, a megmagyarázhatatlanból valóban csupán a szükségeset elfogadni, egészségessé tenni a hitet, lehántani a babonákat a vallásról, lehernyózni az Istent.”

Jobb vallás-e az unitárius, mint a többi? Nem. Az unitárius ember meggyőződése szerint ilyen nincs. Csupán számára jobb. Micsoda felszabadító erő rejlik ebben a gondolatban, mennyire kiteljesedik benne a tordai rendelet gondolata: „...ki-ki az ő értelme szerint, és az község, ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse, az ő lelke azon meg nem nyugodván”.

Minden nép történetében vannak olyan pillanatok, amelyekhez válság idején visszatér, mintegy erőt, szemernyi igazságot merítve abból. És ha jelenleg Erdélyben válságról beszélünk, akkor az mindezekfelett a lelkek válsága. Mert miközben minden esik szét, semminek nincs tartása, ki-ki bunkósbotként forgatja a maga múmiaszagú igazságát. Fröcsköl a gyűlölet és a

nyál, és cinikus módon a legkevésbé toleránsok követelnek türelmet mindenféle másságot eltipró gondolataik számára. A szólásszabadság terén vitustáncot járva fertőznek azok az eszmék, amelyek ennek a szabadságnak szívük vágya szerint gyorsan megásnák a sírját. Egyházaink sem mindig mentesek ezektől az indulatoktól, és ahogyan a judaizmusba is és az iszlámba is betüremkedtek a Közel-Kelet törzsi társadalmának erkölcsrendi lárvatelepei, úgy nálunk is helyet szorított magának a templompadok között néhány konzervdobozában megrothadt őslény. Ott is fognak maradni még jó ideig.

Négy és fél évszázada történt, hogy okmányba, törvénybe foglalták a lélek szabadságát. Manapság ünnepelünk, megemlékezünk. És ez mind jó és szép. De akkor lennénk igazán hűek a tordai gondolathoz, ha megérténénk, megéreznénk és végre átélhetnénk azt is, ami annak idején a döntést indokolta, és azt is, amire – ha következetesen akarunk lenni – kötelez. Ez messzemenően nem csak az unitáriusoknak szól. Erdély emberi szépsége az a felelős gerinccesség, amelyet például a Márton Áron kaliberrű egyéniségekről olvashatunk le a leginkább. Az egyenes erdélyi ember nem üldöz sem zsidót, sem más fajt, népet. Nem jelentgeti fel szomszédait semmilyen hatalomnak. Sem meggyőződésből, sem érdekből nem fordul embertársai ellen nemi, faji, politikai, szexuális, vallási vagy egyébfajta másságukért, és nem nemzetáruzza grátisz azokat, akik nem ugyanúgy gondolnak életet, erkölcsöt és jövőt, s ezért másképpen akarnak jót e földnek. A tordai rendelet négy- százötvenedik évfordulója alkalmából én ilyen embereket és ilyen gondolatokat kívánok ennek a földnek, hogy majd újabb évszázadok múltán is elmondhassuk, méltók vagyunk és méltók is leszünk az 1568-ban gyújtott fényhez.

(Megjelent a kolozsvári Szabadság napilap január 6-ai számában.)

# A vallásszabadság emlékművéről

RÁCZ NORBERT ZSOLT

• Idén január 13-án hálaadó ünnepség keretében emlékeztünk meg az 1568-as tordai országgyűlés vallásügyi határozatáról, amely a világon először mondta ki, hogy a hit Isten ajándéka, ezáltal lehetővé téve a különböző vallás felfogású közösségeknek a békés együttélést Erdély területén. E mostani ünnepségünk egyik fénypontja a vallásszabadság emlékművének leleplezése volt, amellyel megjelöltük azt a kiindulópontot, ahonnan a vallásszabadság eszméje felröppent.

Mivel az ünnepséget a tordai római katolikus templom sekrestyéje feletti nyirkos teremben néztem és kommentáltam végig a Duna TV számára, a rendezvény végeztével, a meghívottak és ünnepelni akaró testvérek zömének távozása után, gondoltam ideje lenne – amint mondani szokás – „a magam csendességében” is szemügyre venni az alkotást. Ezt a szemrevételezést megelőzte egy rövid beszélgetés, amit a szerzővel, Liviu Mocan kolozsvári szobrászművésszel folytattam az ünnepség után. A rövid eszmecsere még inkább felcsigázta az érdeklődésemet az *Ad astra* nevet viselő alkotás iránt, majd a nyugodt szemlélődés rendjén engedtem, hogy a korábban elhangzott gondolatok, a nap jelentősége, valamint a látvány szabadon elkeveredjen tudatomban. Ennek az eszmélődésnek megrostált fonalát fogalmazom itt meg.

A mű egyértelműen Jákób álombeli létrájához küld, így jónak láttam e bibliai történetre felfűzni gondolataimat.



*Fogott egyet az ott levő kövek közül, azt a feje alá tette és lefeküdt azon a helyen.*

Az emlékmű egy nagy kövön áll. Az aranyszínű fém mintha ráfolyna arra, sőt mintha a fentebb formát nyerő alakzat annak a kőnek a pórusaiból szivárogna elő, kezdetben olvadtan gurgulázó magmaként, formátlanul és sisteregve, majd egyre tisztább alakot öltve magára. Úgy, ahogy a keresztény egyház az építők által megvetett szegletköre épül, vagy ahogy

Dávid Ferenc kerek köve jelképezi hitünk prófétai jellegének első megnyilvánulását. A jézusi örömmüzenetet meghalló ember – ezt magától a Mestertől tudjuk – olyan, mint az okos ember, aki kősziklára építi a házat, amelyet aztán sem a szelek, sem az árvizek nem tudnak összedönteni. Vajon az „égbetekintés” nem mindig egy ilyen kőből indul ki? Vajon az anyagi világhoz láncolt ember pórusain nem így szivárog át, forrón és sisteregve, formátlanul, majd egyre tisztább alakot öltve magára az igazság? Az a nemes, akár prófétai tudat, ami vérré és idegimpulzussá és szóvá válik, és amely képes megváltoztatni akár a világot is. Jákób, az örök ember is gondoktól és gondolatoktól, vágyaktól és jeges kételyektől zúgó fejét egy köre hajtja, hogy pihenjen, hogy levezesse, leföldelje és ezáltal megalapozza önmagát. És – gondoltam magamban – én is így nézek most erre a köre, ezen a számomra szent helyen, várva azt, hogy tervektől és munkától meggémberedett énem alapot lelve felengedjen, és kibontsa égbe kívánckozó szárnyait.

*És álmat látott: Egy létra volt a földre állítva, amelynek teteje az égig ért, és Isten angyalai jártak azon fel és le. Odafönt pedig az Úr állt, és ezt mondta: (...)*

Az alapkö megelevenedik, a pihenő Jákób agyát betölti a rög emanációja, és a tudat nélkül alvó önnön legtisztább tudatára ébred. Agyvelején keresztül létra emelkedik az ég felé, amelynek fokain lépcsőről lépésre halad a megtisztulni vágyó lélek. Az első fokok szabályosak és kimértek, mint egy igazi létrán, mint az életben, a valóságban. Az embernek csupán a munkára, az erejére van szüksége, hogy mind feljebb és feljebb küzdje magát. Mint egy igazi létrán és mint az életben: születünk és tanulunk, növekedünk, tapasztalunk, tudásunkat gyarapítjuk, néha kínos az emelkedés, néha könnyebb, de a lépések biztosak, kimértek, evilágiak, lehetségesek és kiszámíthatóak. Ilyen a tudomány és az intézményi keretek közé szorított vallás: biztonságot adó, bizonyos, és úgy tűnik, mintha a végtelenségig lehetne felfele mászni ezeken az egyforma lépcsőkön. De kiszámíthatósága és bizonyossága jelenti egyben a kudarcát is. Ugyanis ez a létra valóban a végtelenig tart, ám egy sosem változó, önmagával mindig azonos végtelenig. Olyan ez a világ, mint a racionalisták végtelen világrendszere, amely precíz óráként, időtlenül működhet változás nélkül. Mint a múlt század univerzummodellje, amelynek végtelen kiterjedtségében ugyanazt az atommozgást, gravitációs erőt és mágnesességet tapasztalhat az ember. A törvények mind igazak, a szabályok megcáfolhatatlannak, de a vég nélküli kockás lapok monotonijából ki kiabál az a mélyből (kőből) jövő kiáltás, hogy menj tovább. Ezen a létrán, de mégsem ezen, ezeken a lép-

csőfokokon, de mégsem ugyanúgy, ahogy titted, hanem elengedve a pusztá ráció diktálta definíciós rendszereket, hallgatva arra a pezsgő harmóniára, amely egyetlen nagyvonalú ütemben olvasztja fel magában a tudálékoskodó elmét. Felolvasztja, de nem szünteti meg, nem zárja ki, nem söpri el, hanem árnyalja, behelyezi egy tágabb környezetbe, ahol a valóság képekben és hangokban és rezdülésekben és sejtésekben, vágyakban, álmokban szólal meg. A próféták látnak így, akik tudják, hogy bár a létra egy, a fokok bizony nagyon mások tudnak lenni. Akiket néha álmukban meglátogat az Isten, és gyarló ajkukat forró parázssal égeti tisztára, vagy bensejükbe – uránrögöcskeként – behelyezi a több iránti kifejezhetetlen vágyat, hogy onnan hatva és lüktetve lökje, tolja, serkentse folyton fájdalmas vergődésben a mindig feljebb.

Jákób alszik, s álmában a létra foki – talán pont úgy, ahogy a tordai emlékművön láthatjuk – lassan egyé válnak lépéseivel, és a lélek repülni kezd, mindaddig, amíg a szárnyaláshoz már csak el kell válni a komoran szabályos párhuzamosságtól, és ahol vendégváróként áll Isten. Nem a nagy szakállas, akit egyesek vizionálnak, és nem is a formátlan eszme, akiről a filozófusok és teológusok okoskodnak, hanem az, akit szavakba önteni nem lehet, de mégis valóságos. Aki a képzeletben magára ölti a láthatóság álcáját, de csak azért, hogy a szűkös emberi belátás legyen képes megragadni. Ám ha méltatlan ujjakkal és tisztátalan emberi tekintettel túl közel merészkednél hozzá, akkor az álarc szétfoszlana, és mögötte ott tátongana a végtelen hiány. Mert Isten az, aki úgy van jelen, hogy mindig tovább hív, mindig közelebb szólít, sarkall arra, hogy a nemlét és lélekalvás szakadéka felett – a látszólagos – semmire lépjen a pehelykönnyű lélek.

Egyházunk nem maradt volna fenn nehéz történelme folyamán, ha az Atyának köszönhetően nem lettek volna minden korban olyanok, akik képesek Jákóbként elengedni a létrafokokat, és legforróbb imáik óráiban odalépni eléje.

Az emlékművön a létrafokok átalakulnak: könyvvé, kapuvá, azután meg kezdenek hajolni. Mint az unitárius teológiában: kell a Könyv, a Biblia, de ez is eszköz abban, hogy létra jöjjön létre az ember (nem az emberiség vagy a közösség!) és Istene között. A Biblia Babel egyben. A könyvgyűjtemény egyben az Isten

kapuja, ami nem csak a szavakkal, hanem a szavak között tátongó csenddel tanít, hív a mindig át- és újraértelmezésre.

*Amikor Jákób fölébredt álmából, ezt mondta: Bizonnyára az Úr van ezen a helyen, és én nem tudtam!*

Nézem az emlékművet, háttérben a régi templommal, és mint a barlang falain az árnyékok, elevednek meg a Tordán tartott országgyűlések visszfényei. Mintha a szél hordozná az évszázados viták egy-egy foszlányát, vagy a szemem sarkában rohanna át a téren egy elszalasztott apród, hogy üzenetet vigyen az üléselő uraknak. Vagy a szélben bólogató ágak mormolnák azoknak a fohászoknak a visszhangját, amelyek a városban elhangzottak, hogy adjon bölcsességet fejedelemnek és országnak jó döntést hozni. Bizony nem csak Bételben, hanem Tordán is van az Úrnak szállása, úgy ahogy mindenütt, ahol az ember a legjobb tudása és szándéka szerint készül felelősségteljes ujjakkal megérinteni a valóságot és hatni mások létére. Vagy ahol ez a lényünk mélyéből felszakadó jó szándék imába öntve suhan az ég felé. Az Úr van Tordán is, mert az Ő akarata és tisztasága csillogott január 13-án is az ünneplők szemében, függetlenül attól, hogy résztvevők vagy szervezők voltak. Mindenki, aki ünneplőbe öltöztette lényét, megérezhette az Úr jelenlétét ott. És mostantól e hely hirdeti – bízunk benne – évszázadokig, hogy egyszer ott a történelem megpihent, és mennyei édes igazság csordult a sziklalényű emberből.

Hogy ezután mi lesz, senki sem tudja. A jövő meg nem valósult jelenként hordozhat jót és rosszat egyaránt. Ami viszont bizonyos, hogy a jó sors vagy a sorvadás, a kitartás vagy az elmúlás nem csupán a külső körülményektől függ, hanem – és elsősorban – a jelennel szembesülő emberek hozzáállásán. Mi, unitáriusok ezt egy kicsit talán jobban tudjuk, mint mások, mert nem egyszer kerültünk végveszélybe, és tűnt úgy, hogy heteken vagy éppen éveken belül teljesen kikopunk a történelemből. Ám mindig akadt olyan, aki lelkét égbe emelte, onnan erőt gyűjtson, s végletekig megfeszülve szolgálja az igazságot. Adja hát a Teremtő, hogy a jövőben is legyenek igaz emberek. Égbe látó Jákókok, égve szóló Dávid Ferencek, tűnődve merengő Enyedi Györgyök, csendben munkálkodó Szentábrahám Mihályok, rögből kisarjadó Balázs Ferencek, meg sok jó szándékú, munkás, igaz ember!

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztelőpoharak, kenyérosztó tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett önből készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom.

Érdeklődni a 0264 433 241-es, 0765 128 601-es, illetve a (0036)20 3168 217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE ötvösmester (Kolozsvár)



## Közlemény

# A vallásszabadság ünnepe

• Méltóságosan és magasztos keretek között ünnepelte 2018. január 13-án közel 1600 jelenlevő a vallásszabadságot a világon először kihirdető Tordai Országgyűlés 450. évfordulóján. A megemlékezés az 1568-as országgyűlés helyszínén, Tordán, a római katolikus templomban zajlott, de örömeinkre szolgál, hogy a tordai unitárius és a főtéri református istenháza is zsúfolásig telt ünneplőkkel, akik az emlékműavatás kezdetére megérkeztek a helyszínre, és csatlakoztak a római katolikus templomból kijövő gyülekezetekhez. Felbecsülhetetlen fontosságú, hogy a magyarországi közszolgálati televízió (MTVA) biztosította a tordai ünneplés teljes körű élő közvetítését, ami által sok tízezer nemzettársunk csatlakozhatott lelkileg a jelen levő ünnepi gyülekezethez. Képviseletük magukat a Kárpát-medencei magyar egyházak, az amerikai egyesült államokbeli és angliai unitárius egyházi szervezetek, a román ortodox és görögkatolikus egyház, Magyarország Országgyűlése és kormánya, Románia kormányának egyházügyi államtitkársága, erdélyi és magyarországi közéleti-politikai előjárók. Jelen volt Kövér László, Magyarország Országgyűlésének elnöke, Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere, Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter, Németh Zsolt, az Országgyűlés külügyi bizottságának elnöke, Soltész Miklós magyarországi, illetve Victor Opaschi romániai egyházügyi államtitkár, Kelemen Hunor RMDSZ-elnök és sok más közéleti személyiség. Az erdélyi magyar történelmi egyházak főpásztorai jelenlétükkel, valamint az általuk elmondott ünnepi beszédekkel tisztelték meg az ünnepséget. Az ünnepi beszédek sorát Kövér László házelnök zárta.

A Magyar Unitárius Egyház által meghirdetett vallásszabadság éve szellemiségében zajlott rendezvényen Bálint Benczédi Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke elmondta: „A ma ünnepelt 450 éves tordai vallásügyi határozat nemcsak azért értékes, egyedi és ragyogó, mert meghaladja korát, hanem elsősorban azért, mert a gondviselés jelenlétére mutat.

Meggyőződésem szerint mi most elsősorban nem a történelmi múltra emlékezünk, hanem a jövőnek tesszünk ígéretet, hogy az 1568. évi határozatban felvilágosító nemes szándékot, amely Jézus tanításában is oly tisztán megnyilvánul, megvalósítsuk.” A püspök felhívította az ünneplő közösséget, hogy hirdessék tovább a vallásszabadság eszmeiségét.

Farkas Emőd, a Magyar Unitárius Egyház főgondnokaként arra buzdította a jelenlévőket, hogy legyenek szelídek és türelmesek, de ugyanakkor legyenek okosak is, hogy biztos talajon állhassanak, annak érdekében, hogy azt a türelmet, amit örökölték, amelyet ma ünnepelnek, legyen, akinek továbbörökíteni.

Az ünnepi esemény keretében Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház közügyigazgatója ismertette az erdélyi magyar és szász protestáns egyházak előterjesztését, amelyben felkéri Magyarországot és Románia országgyűlését, valamint az Európai Parlamentet, hogy méltassák a tordai ediktum korszakalkotó jelentőségét, és január 13-át nyilvánítsák a vallásszabadság napjává.

Az ünnepséget a vallásszabadság emlékművének felavatásával zárult. Liviu Mocan kolozsvári szobrászművész alkotását és a vallásszabadság eszmeiségét Gyerő Dávid egyházi főjegyző avatási beszédében ismertette. A leleplezés előtt ünnepi beszédet tartott Balog Zoltán miniszter és Németh Zsolt országgyűlési bizottsági elnök is.

Ezúton is szeretnénk köszönetünket kifejezni mindazoknak, akik a kolozsvári koncert, valamint a január 13-ai ünnepi hálaadásunk megszervezésében és kivitelezésében segítettek.

Külön kifejezzük hálánkat a közeli és távoli unitárius egyházközsegeinkből elzarándokló testvéreinknek, akik fáradságot nem ismerve jöttek el Tordára ünnepelni, valamint az erdélyi és magyarországi sajtó képviselőinek, akik hozzájárultak ahhoz, hogy ünnepeinknek híre és üzenete minél több emberhez eljusson.

## „A humor Isten ajándéka” (Báró József)

### Szász vagy Sas

Édesapám elemi iskoláit román tagozaton járta, amikor még a királyt éltették minden nap. Azért szakmát tanult, s tisztességgel élte életét.

A változás után azt a megbízatást kaptam, hogy a Híd utcában, ahol akkoriban laktunk, írja össze azokat a családfőket, akik annak idején a kollektívbe földet adtak be. A megbízatásnak eleget is tett, a névsor

összeállott: felkerült a listára a név és a földterület. Kezembe vettem a lajstromot, nézem, s valamit nem értek, kérdezem:

– Édesapám! Ki ez a Sas nevű az utcánkban?

– Fiam! Az Szász Jancsi, a kovács. Csak románul írtam, mert én olyan iskolába jártam.

Édesapám már több éve nincs az élők között, de emlékét szeretettel őrzöm.

szentgyörgyi sándor

# Ünnepi előterjesztés a vallásszabadság törvénye kihirdetésének 450. évfordulóján

„A hit tehát hallásból van, a hallás pedig Krisztus beszéde által.” (Róm 10,17)

Az 1568. évi tordai országgyűlés vallásügyi határozata:

*Urunk öfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerint, és az község ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ü lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senki fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyögessön az tanításáért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek ígéje által vagyon.*

Isten iránti hálával emlékezünk az Erdélyi Országgyűlés 1568. január 6–13. közötti ülészakán hozott vallásügyi határozatára, amely a világon először, addig sehol nem ismert mértékben foglalta törvénybe a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jogot itt, Tordán.

Tisztelettel hajtunk fejet eleink történelmi jelentőségű vívmánya előtt, amely hirdette: a hit Isten ajándéka, ez a Szentírás olvasása és magyarázása révén ébred az emberben, ezért Isten akaratával megegyező az, hogy a gyülekezetek saját hitfelfogásuk és szabad döntésük alapján válasszanak maguknak prédikátort.

A parázs hitvitáktól hangos Európában az Erdélyi Országgyűlés bölcs belátásán múlt, hogy a kizárólagosságra való erőszakos törekvés, a karhatalommal biztosított vallási egyneműség helyett a hitelvi sokszínűség mellett kötelezte el magát. A reformáció eszméiből fakadó törvény szavatolta a protestantizmus megerősödését, ugyanakkor elfogadta más felekezetek létét is. Ennek köszönhetően a meglévő Római Katolikus Egyház mellett intézményi formát ölthetett a másik három bevett felekezet: a lutheránus, a református és az unitárius. A tordai ediktum szellemiségéből fakadó későbbi vallásügyi törvények alapján a következő évtizedekben az ortodox vallásközösség is megtűrt felekezetnek minősült a szó pozitív értelmében. Mindezek által Erdély a vallásszabadság és a felekezeti türelem földjévé vált, menedéket nyújtva a más országokból elüldözötteknek is.

Az erdélyi törvényhozó testület döntése egyedülálló a korabeli Európában, évszázadokkal megelőzte a hasonló tartalmú határozatokat. Míg az öreg kontinens más országaiban a helyi uralkodók vagy a domináns felekezetek kizárólagosságra törekedtek, miközben a többségtől eltérően gondolkodókat börtönbe zárták vagy kivégezték, miközben a *cuius regio, eius religio* elve alapján – akár tömegmészárlás árán is – vallási egyszínűségekre törekedtek, az erdélyi rendek döntése a megengedést, a szabad vallásgyakorlást és a hitben való növekedést biztosította. Ennek eredményeként az erdélyi bevett felekezetek és a megtűrt vallásközösségek viszonylag veszélytelenül élhettek, miközben az európai országok vallási térképe a 16. századi hitelvi sokszínűség után gyorsan egyneművé vált.

A közösség vallási önrendelkezése, amelyet mind a világi, mind az egyházi vezetőknek tiszteletben kellett tartaniuk, a modern demokrácia egyik előzményeként fogható fel, ami a történelmi fejlődés során a nyugati civilizációban általános elismerést nyert. A fentiek értelmében a tordai határozat által szavatolt szabad vallásgyakorlás jogát méltán tekinthetjük a keresztény Európa egyik alapértékének.

A vallásszabadság törvénye – felekezeti és nemzeti hovatartozástól függetlenül – mindnyájunkat büszkeséggel tölthet el, egyben felelősségünkre is ráébreszt. A négy és fél évszázaddal ezelőtt elfogadott határozat bibliai ihletettséggel, bölcsességgel, belátással és békére való törekvéssel ragyogó példa mindnyájunk számára, ám egyben arra is ösztönöz, hogy a jelen kihívásai közepette kérjük a történelem Urát, ajándékozzon meg minket is eleink bölcsességével. A türelemre és békére való törekvés szelleme ihlessen minket is, hogy mennyei Atyánk ajándékát, a hitet, bár különböző felekezeti és nemzeti keretek között, de az Isten- és emberszolgálatban együttműködő, keresztény testvéri családban élhessük meg.

Egyedül Istené a dicsőség!

[Ajánlás Magyarország Országgyűlésének:] Mind ezeket előrebocsátva mi, az erdélyi szász, illetve magyar evangélikus-lutheránus, református és unitárius egyházak előjárói tisztelettel kezdeményezzük, hogy Magyarország Országgyűlése foglalja ünnepi határozatba jogelődjének, az Erdélyi Országgyűlés 1568. évi tordai ediktumának korszakalkotó jelentőségét. Mivel a 450 éves törvény által kifejezett felekezetközi békeségre való törekvés, valamint a hit- és lelkiismereti szabadságvágy a magyarság szellemi arculatának meghatározó jellemzőjévé vált, tisztelet-

tel kezdeményezzük, hogy Magyarország Országgyűlése nyilvánítsa a tordai ediktumot kiemelt jelentőségű nemzeti értéknek. Úgyszintén kezdeményezzük, hogy Magyarország Országgyűlése a magyar történelem eme jelentős eseményének megörökítéseként január 13-át nyilvánítsa a vallásszabadság emléknapjává.

[Ajánlás Románia Parlamentjének:] Mindezeket előrebocsátva mi, az erdélyi szász, illetve magyar evangélikus–lutheránus, református és unitárius egyházak előjárói tisztelettel kezdeményezzük, hogy Románia Parlamentje foglalja ünnepi határozatba az Erdélyi Országgyűlés 1568. évi tordai ediktumának korszakalkotó jelentőségét. Mivel a 450 éves törvény által kifejezett felekezeti békességre való törekvés, valamint az erdélyi társnemzetek több évszázados együttélése jelentős történelmi valóság, tisztelettel kezdeményezzük, hogy Románia Parlamentje nyilvánítsa a tordai ediktumot kiemelt fontosságú eszmei és

társadalmi értéknek, és január 13-át a vallásszabadság emléknapjává.

[Ajánlás az Európai Parlamentnek:] Mindezeket előrebocsátva mi, az erdélyi szász, illetve magyar evangélikus–lutheránus, református és unitárius egyházak előjárói tisztelettel kezdeményezzük, hogy az Európai Parlament foglalja ünnepi határozatba az Erdélyi Országgyűlés 1568. évi tordai ediktumának korszakalkotó jelentőségét, és január 13-át nyilvánítsa a vallásszabadság emléknapjává. Mivel a 450 éves törvény által kifejezett szellemiség a keresztény Európa eszmerendszerének meghatározó jellemzője, ugyanakkor a vallás- és lelkiismereti szabadság jogának a biztosítása a modern demokrácia egyik alapja, tisztelettel kezdeményezzük, hogy az Európai Parlament nyilvánítsa a tordai ediktumot kiemelt jelentőségű európai értéknek.

Torda, 2018. január 13.

Bálint Benczédi Ferenc  
püspök

Farkas Emőd  
főgondnok

Magyar Unitárius Egyház

Kató Béla  
püspök  
Erdélyi Református Egyházkerület

Fekete P. P. János  
főgondnok

Csúry István  
püspök  
Királyhágómelléki Református Egyházkerület

Bara Lajos István  
főgondnok

Reinhart Guib  
püspök  
Romániai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház

Friedrich Philippi  
főgondnok

Adorjáni Dezső Zoltán  
püspök  
Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház

Riedl Rudolf  
egyházkerületi felügyelő

## Híd menny és föld között

Január 12-én különleges esemény helyszíne volt a kolozsvári belvárosi templom: Bartók Béla 44 duójából vett válogatás mellett Alan Williams kortárs nagybritanniai zeneszerző *Híd menny és föld között* című vonósnégyesének ősbemutatójával kezdődött a vallásszabadság ünnepének szentelt, egy évig tartó rendezvénysorozat. A Concordia együttes elevenítette meg ezt a különleges világú művet. Az előadást a zeneszerző ismertetője előzte meg – ékes magyar nyelven! Alan Williams, a University of Salford International tanára, több mint negyedszázada foglalkozik a magyar zenével, s mintegy mellékesen elsajátította nyelvünket is. A művet a kínai hagyományos zeneszek citeraszerű hangszere, a gu-kin ihlette. Ez háromféleképpen szólaltatható meg: a mennyei (felső hangok), az emberi (váltakozó hangmagasság) és a földi (a csupasz húrok megszólaltatása) zene. A mű

azonban nemcsak a hagyományos kínai zenéből ihletődött: Körösfői-Kriesch tablóján Dávid Ferenc alakja is mintha az eget és a földet akarná összekötni.

A 16. századi európai zenében fellelhető egy hagyomány, miszerint a szerző a saját vagy a patrónusa nevének dallamára komponálja a művet. Alan Williams is ezt tette, nemcsak a magyar, de a szász névalakot, a Franz Hertelt is feldolgozta.

A darab első tétele a bebörtönzött Dávid Ferencet jeleníti meg, aki visszatekint életére. A második tétel a reformáció forradalmi hangulatát hordozza, a harmadik tétel azokat teológiai vitákat jeleníti meg, amelyek a tordai nyilatkozathoz vezettek. A negyedik tétel a 16. századi zenei örökséget is beemeli, a Dávid Ferenc nevére komponált dallamtéma itt különös feszültséggel telik meg. A zeneszerző ennek forrását a türelemben jelölte meg: ha valami feszültséget teremt világnézetünkben, az egyúttal türelmünket, rugalmasságunkat erősíti. (U. K.)

# A maguktól épülő hajók

*A Magyar Unitárius Egyház 2017. július 7-ei főtanácsi gyűlésén elismerő oklevélben részesítette és méltatta a kiemelkedő egyházzszolgálati teljesítményeket az egyház alapvető működési szakterületein. Interjúorozatunkban azokat a személyeket szolgáltattuk meg, akiknek tevékenysége mindannyiunk számára példaértékű. A hitéleti és missziói ügyosztály kiemelte a kül- és belmisszió feladatait példaértékűen megvalósító Torockói Unitárius Egyházközség keblitanácsának elnökségét: Csécs Márton Lőrinc lelkészt, Simándi Teréz énekesnőért, Király Ferenc gondnokot, Király Zoltán pénztárost, Demény Andrea jegyzőt, Lakatos András elnökségi tagot. Az interjút a szerkesztő készítette.*

## • Mi az, amit a belmisszió területén fontosnak tart az egyházközség vezetősége? Milyen lépéseket tesz ennek érdekében?

**Csécs Márton Lőrinc:** Az az igazság, hogy a külmiszió területén nagyobb tapasztalatunk van. Ez annak is köszönhető, hogy Torockó napjainkra az ország egyik leginkább látogatott falusi településévé vált. Nagyon sok vendég érkezik Magyarországról, de mondom inkább így: a világ minden tájáról (Japántól el egészen Venezueláig). A legtöbb vendég, ha hallott is az unitárius vallásról, nem igazán tudja elhelyezni a vallási palettán. S ha a templomba vezet az útjuk, akkor sikerül vallásunk, egyházunk főbb ismertetőjegyeit felvázolni, ismertetni. Az esetek többségében a település lelkésze végzi ezt a munkát. Nem mondhatom, hogy ennek a tevékenységnek egyenes eredménye lenne az, hogy tömegesen döntenek úgy, hogy unitáriusok lesznek, de tagadhatatlan, hogy bekeblítjük magunkat a világba, és felírjuk magunkat a vallási térképre is.

Ha a belmisszióról kell szólnom, amit itt tenni próbálunk, az nem egyéb, mint ébresztgetni az unitárius öntudatot. Hogy unitáriusként tudják, nem szégyen hitünket megvallani, annak értékei szerint élni. Megértetni, hangsúlyozni, hogy mi is sokat letettünk a századok során az értékek, a megvalósítások asztalára. Hogy Istennek mi is legalább olyan értékes teremtményei vagyunk, mint bármelyik más vallás felekezete. Ebben segítségünkre van a település unitárius története, annak tényekben, valóságban gyökerező vonzó romantikája.

Fontos elmondani, megfogalmazni, kik vagyunk mi, unitáriusok, mit képviselünk, mire lehetünk büszkék. Fontos hangot adni mindannak, amit mindenki tud, de vagy mert fél megfogalmazni, vagy magától értetődőnek tart: csendben hagyja, nem mondja ki.

Sok esetben azt látni, hogy a forma megvan, de hogy maga az unitárius edény mit rejt, azzal nem foglalkozunk. Annak megismerése, ismertetése az egyik módszer. S ebben hitelesek azért vagyunk, mert mi magunk is azon vagyunk, hogy tanuljuk unitárius önmagunkat. Hála Istennek, ebben nagy segítségünkre van dr. Kovács Sándor teológiai tanár is, illetve mindazok, akik elvállalják az unitárius bányákba mélyen elrejtett unitárius kincseket, melyekre mi mindannyian büszkék lehetünk, éljük a földabrosz bármelyik pontján.

**Simándi Teréz:** E tekintetben az egyházközségi épületek rendbe tétele és a közösségi ünnepek, zarándoklatok szervezése nagyon fontos. Először is a tiszteletes presbitériumi gyűlést hív össze. Isten segítségét kérve, együtt imádkozunk és éneklünk Istennek, majd megvitatjuk a napirendi pontokat, eldöntjük, mit, mikor és hogyan kell tenni. A tiszteletes aztán kihirdeti a templomban, például ha közmunkáról, ünnepek megszervezéséről van szó, vagy a Duna-házban levő rendhagyó történelemórákról és minden olyan eseményről is szól, ami az egyházközséget érinti.

**Király Ferenc:** A keblitanácsban nagyon sok gondolat merül fel. Vannak ötletek. Természetesen jórészt a tiszteletes úrnak, de nem kizárólagosan. Különböző rendezvények, fogadások vannak. Az egyházi eseményekkel kapcsolatos híreket a tiszteletes úr hozza a keblitanácsba. Jön például egy püspökségi látogatás. A keblitanács ezt megbeszéli. Annyit adunk magunkra, hogy ezt megszervezzük: szeretetvendégséggel, kaláccsal, borral... Minden évben kétszer-háromszor kerül sor ilyen jellegű fogadásra. Aztán idősek vasárnapját, könyvbemutatót vagy más egyházközségi eseményt szervezünk.

## • Torockó olyan település, ahová mindig is érkeztek a turisták, érdeklődők. Mire figyelnek oda a külvilággal való kapcsolatban?

**Cs. M. L.:** Úgy tapasztalom, hogy mindenkiben megvan az igyekezet arra, hogy a vendégeit jó szájjal bocsássa el, hogy nálunk megbecsülve érezze magát minden ide látogató. Valami olyat kapjon, hogy érezze, van, amiért ide még visszajönni, mert még sok minden van, amit nem sikerült felfedezni, s ami segíthet neki abban, hogy több, értékesebb legyen.

Fontos szempont, hogy megvan a szándék, eltanulni másoktól a jót, megvan a kölcsönös tisztelet. Úgy ismertetni a helyi értéket, hogy senki ne érezze magát sértve a maga értékrendjében. Bezártság helyett nyitottság, komorság helyett optimista realizmus.

**S. T.:** Igen, Torockó nagy múlttal rendelkező unitárius település, évente sok a látogató. A tiszteletes úr az, aki egyistenhitünkről tájékoztatja a vendégeket, elmeséli a templomunk történetét. Beszél az itteni közösségi életről, a népről, amely töretlen erővel áll hagyományai mellett, a szokásokról.

**K. F.:** Megközelítőleg 6000-en látogatják meg egy év leforgása alatt. Ezt a tiszteletes úr rendezi: ő fogadja

őket, nem is hagyjuk másnak, mert ő van felkészülve. Bemegy egy csoport, egy-két busznyi ember, és hallgatják a tiszteletes úr bemutatóját, egy órát, akár kétőt is, gondolja el, a mai világunkban milyen nagy dolog ez! Ez az, amit Torockó meg tud tenni az egyetemes unitárius egyházért.

• **Torockó egyházközségének vezetősége tavaly júliusban eredményes munkájának elismerésében részesült. Hogyan vezetett idáig az út?**

**K. F.:** A sikereink az erényeinket tükrözik. Ha ez így van, akkor a sikertelenségeink a gyengeségeinket. De inkább az erényeinkről szeretnék beszélni, mert azon dolgozunk, hogy ezek sokasodjanak. Kellett az az isteni csoda és segítség, amely a lelkünkben él. Ezt nem osztják se kanállal, se pohárral: ha ez megvan valahol benn, a kicsi szikra a szívünkben, akkor az elkezd világolni, és megvilágítja a helyes utat. Évekkel ezelőtt olyan nehéz helyzetben volt az egyházközség, az olyan mély volt, olyan sötét, fekete, hogy személy szerint nem is hittem én sem, hogy valaha is kimászunk belőle. De ezzel az isteni segítséggel sikerült.

Miben látom ezt? Elsősorban abban, hogy akkor éppen papváltás volt Torockón. Nem tudok elképzelni egy másik lelkészt, aki annyit és úgy tudott volna dolgozni és tenni ezért az egyházközségért. Ez az egyik, talán a legfontosabb. A második ehhez kapcsolódik: hála Istennek már akkor, a lelkészváltáskor olyan keblitanácsunk lett, akikkel tényleg lehetett dolgozni. Az igaz, hogy az elején a keblitanács tagjai közt is néhányan még kételkedtek, még nem tudtak beállni a sodrásba. De akkora változás lett az egyházközségben ezzel az új keblitanáccsal, hogy erre méltán lehetünk büszkék.

• **Mi a jó együttműködés titka? Hiszen sokszor van vágy a változásra, de az mégsem születik meg...**

**Cs. M. L.:** A jó együttműködés titkát megfogalmazni nem tudom, de a nálunk bevált módszere nem egyéb, mint a kölcsönös tisztelet, a közös alapokon való megállás.

Képszerűen fogalmazva, hadd elevenítsem fel a jól ismert tanítást: ha át akarod vinni közösségedet a tenger túlsó oldalára, akkor nem parancsot kell kiadni a hajók építésére, hanem vágyat kell ébreszteni az atyafiakban a tengerre, a túlsó partra, s akkor a hajók maguktól épülnek. És ami talán elengedhetetlen tartozéka: az, hogy jókedvvel. Közös célok, kitartás, rugalmasság, elvszerűség, építő kritika, odahallgatás, jó szándék, hitelesség, hibák vállalása, s azok kijavítására való szándék. Kellene a szemmel nem látható eredmények mellé kézzel fogható megvalósítások is, hogy a csüggedőknek legyen mindig, amibe belekapaszkodni. A fogjuk meg, s vigyétek elv helyett fogjuk meg, s vigyük alkalmazott módszere.

**S. T.:** Azt hiszem, hogy az egymás iránti tisztelet és a hit, amelynek erejével képesek vagyunk együtt alkotni.

**K. F.:** Innen indulnék: mi az oka annak, hogy egy közösség mélyre jutott. Innen kezdődik. Ez esetenként változó. De általában véve, azt gondolom, az a baj forrása, hogy nem jó a vezető. És ezt nem csak Torockón tapasztaltam. Akkor, amikor az egyházközség vagy bármilyen közösség vezetősége nem azt teszi, amiért van, akkor lesz a baj. Korábban két dolgot említettem, ami segített a változásban. A harmadikat nem tudom megmagyarázni, csakis csoda lehet ezért. Öt évvel ezelőtt, mint egyházközség, ott tartottunk, hogy a templomunkon s az épületeinken kívül semmink nem volt. De semmink! Egy szék, amire leüljünk, az se. Ahhoz, hogy ismét legyen, kemények kellett hogy legyünk. És tudtunk kemények lenni. De azért tudtunk



**Pap Mária és Székely Kinga Réka átadja az okleveleket Király Ferencnek, Király Zoltánnak, Simándi Teréznek, Csécs Márton Lőrincnek és Lakatos Andrásnak**

kemények lenni, mert éreztük, hogy valaki hajt, lök, hogy menjetek, nézzétek meg, csináljátok, keressétek az utat. Abból a helyzetből 3-4 hónap leforgása alatt azzal, hogy akartuk a rendet, már kezdett pénz is kerülni az egyházközség működtetéséhez. És elindultunk. Egy havas télen megérkezett a tiszteletes úr. És szerencsénk volt akkor is, hogy nem fordult meg, és nem ment el azért, amit látott.

És jöttek a sikerek. Én nem is tudom elképzelni, hogy miként vált mindez lehetségessé... Miből sikerülhetett nekünk a templomot felújítani? Ez komoly pénz. A papi lak rendbe tétele is pénzbe került. Az orgonát is kétszer kellett javíttatni. A nagyharangot is meg kellett javíttatni. De jöttek emberek, akik adakoztak, amikor kellett. Ezt már nem tudom megmagyarázni, ez csoda.

Milyen éjszakáink voltak...! Nem volt papunk, nem volt kántorunk, nem volt harangozónk, nem volt semmink. Hitünk volt, hogy mi elindulunk, csináljuk. És vitatkoztunk, és küzdöttünk, hogy legyen valamink.

• **Milyen elképzelésekkel, tervekkel érkezett az egyházközségbe? Mi az, amit a gyülekezettől lehet tanulni?**

**Cs. M.:** Hazudnék, ha azt mondanám, hogy konkrét tervekkel és elképzeléssel foglaltam el helyemet Torockón. A látatlanba tervet szólni nem igazán célszerű. De rövid idő elteltével világossá vált néhány szempont. Ezek közül a legmeghatározóbbak így hangzanak: visszatalálni elvesztett régi önmagunkhoz. Ez nem múltba való merengést jelent, hanem startvonalat. És ez hozta magával az eredményeket s az esetleges kudarcokat is.

Hogy mit tanultam? Folyamatosan tanulok. Tanulom a kihívásnak való megfelelést, az alázatot. A visszajelzésekből önmagamat is. Csodálom a jót, a kiválót, az egyedít, és küzdöm mindazzal, ami megosztó, aljas.

**S. T.:** Már amikor megkérdeztek, hogy elvállalnám-e az énekvezéri szolgálatot, rájöttem, hogy ez isteni sugallat lehet, hogy szolgáljam ezt a közösséget. És elhatároztam, hogy minden erőmmel azon leszek, ráhangolódjak erre a számomra különleges tiszteletbeli feladatra. Köszönöm az egyházközség vezetőségének, hogy segített véghez vinnem a kántorképzős tanulmányaimat, mivel az alapoktól kellett felzárkóznom. A gondviselésbe vetett hit az az erőforrás volt számomra, amely átsegített sok nehézségen az elején, aztán lépésről lépésre megfontoltabb lettem. Kántorként terveim közt szerepel a kevésbé vagy egyáltalán nem ismert egyházi énekek tanulása és tanítása. Eljárva a heti nőszövetségi alkalmakra, úgy érzem, hogy szükséges, jót tesz az együtt éneklés, így istentiszteleteken bátrabban énekelnek a hívek. A gyerekeket is szeretném bevonni az énektanulásba. Ezen kívül igyekszem a kis amatőr fúvószenekarunkat is irányítani. A felnőtt- és gyerektagoknak néha nehéz a próbák egyeztetése. De az együtt töltött idő öröme, a gyerekek jópofa mondásai erőt adnak, lendületet a továbblépésre.

Úgy érzem, isteni csoda az is, amikor a szentestén szeretetteljes légkört próbálunk varázsolni kis műsorunkkal a templomba gyülekező híveknek. De az is, ahogy teadélutánokon, idősek napján látni a gyerekek szemében az izgatottságot: vajon visszatapsolnak-e?

Látom, ahogy felnőnek a március 15-i dalokkal a zenekar ifjabb tagjai, és büszkén, bátran fújják azokat. Köszönöm Istennek, hogy vagyunk egymásnak és a gyülekezetnek.

• **Mit jelentett a főtanácsai méltatás?**

**S. T.:** Nagyon örülök, örülünk! Úgy érzem, el vagyunk ismerve. Nagy dolgokat, terveket sikerült viszonylag rövid idő alatt megvalósítani. A templom, a papi lak... Nagyon sok tervünk van még. Igyekszem mindenben részt venni, hogy segítsem az egyházközségünk előmenetelét. Mind a hívek, mind a presbitérium a tiszteletes úr mellett állnak, ő a mozgatórugója a munkának. És kell egy mozgatórugó. A tiszteletes egyénisé-

ge, határozottsága megmozgatja az embereket, így sok közmunkán vesznek részt az emberek. Úgy tudja a tiszteletes úr hirdetni az evangéliumot, hogy abból mindig lehet tanulni, erőt lehet meríteni. A lelkész mindig egyik vezetője a falunak. Ha törekvő, akkor érdemes, hogy az ember munka után a fennmaradó idejében segítsen, tegyen az egyházért.

**K. F.:** Én személy szerint nem is tudtam arról, hogy létezik ilyen méltatás. Az, hogy mi megkaptuk ezeket az okleveleket, meglepett. Meglepetés volt. Számunkra ez serkentő, hogy még jobban dolgozzunk. Nőtt bennünk az ambíció, nagy terveink vannak. Ugyanakkor jelzés is arra, hogy azon az úton vagyunk, amit az egyház felsőbb vezetősége is jónak lát.

Ugyanakkor jogosnak is találtam abban a pillanatban. Azóta alaposan átgondoltam, hogy miért kaptuk mi, és még inkább úgy érzem, megérdemeltük.

• **Ez nagyon fontos, amit mond a gondnok úr: tudatában lenni saját értékünknek.**

**K. F.:** Hát hogyan, minden munkának van eredménye, a munkakönyves munkának a pénz, az ilyen munkának, amit mi végzünk, mint egyházközségi vezetők, meg az, hogy érezzük, jó úton vagyunk, mert a visszajelzések ezt igazolják. A visszajelzések adnak az embernek újabb erőt, hogy folytassa.

Sokszor előjön a versenyszellem is, amit ilyen esetben nem tartok helyénvalónak. A törekvés, egy bizonyos lelki, közösségi építkezési folyamat jó, ha nyilvánosságra kerül, még akkor is, ha egyesek úgy reagálnak, hát igen, azt én is tudtam volna úgy csinálni. Mert ez a törekvés meggyújt egy kis szikrát. És azt mondom mindenkinek, a jó cél érdekében tessék dolgozni, áldozni. Mert az áldozathozatal is része a munkának.

• **Mit jelent az egyházközségi vezetőségnek Torockó nagy múltja? Hogyan viszonyulnak a köztudatban is élő Torockó-legendához?**

**K. F.:** Elsősorban öröm az, hogy az ember érzi azt a megbecsülést, ami Torockó múltjából fakad. Évtizedek, évszázadok alatt alakult ki. Ugyanakkor ez óriási felelősség: dolgozni kell, építkezni, tenni kell, meg kell mutatni, hogy az *Egy az Isten* nem csupán egy regény volt. Ki kell találni azt az utat, amelyen haladni kell. Azt szoktam mondani, hála Istennek, mi olyan helyzetben vagyunk, hogy nekünk még van, mit megőrizni, mire vigyázni – olyan helyek is vannak, ahol vigyáznának, de nincs mire. Nem akarom, hogy rólunk mondják 40-50 év múlva, hogy itt voltak ezek a nagy hősök, de né, mit csináltak, nem maradt semmi. Ezért megéri dolgozni, az embereket próbálni ösztönözni arra, hogy őrizzék a hely szellemiségét, a közösség életét. Az, hogy valaki hová született, kialakít egy felelősségérzetet.

(A teljes interjú lapunk Facebook-oldalán olvasható.)

# Mit keres egy erdélyi lány Hollandiában?

FARKAS ORSOLYA

„Veszélyes dolog kilépni az ajtón, Frodó! Csak rálépsz az útra, és ha nem tartod féken a lábadat, már el is sodródtál, ki tudja, hová!” Zsákos Bilbó, Tolkien halhatatlan karakterének szavai visszhangoztak elmém-ben, amikor útnak indultam 2017. szeptember 2-án Kolozsvárról. Az igazság merő elferdítése lenne, ha nem emliteném meg az érzést, amely hatalmába kerített a repülőre várva, tiszta zsigeri félelem volt, végítve valami olyan ősi ösztönös kalandvággyal, amelynek létezéséről addig a pillanatig fogalmam sem volt. Félttem az ismeretlentől, mégis mágnesként vonzott. Ambivalens érzésekkel telve érkeztem tehát meg Hollandiába, ahol a program egyik vezetője, Gijsbert Steenbeek várt rám. Amsterdam az első napokban nyüzsgőnek tűnt, idő kellett hozzá, hogy megértsem, hogy megéljem a zsúfoltságban rejlő békét, az összevisszaságban megbúvó rendet.

A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet unitárius kara megbízásából érte személyem az a nem mindennapi megtiszteltetés, hogy három hónapig Amsterdamban folytathattam teológiai tanulmányaimat, a Bridging Gaps névre hallgató program részeseként. Ebben a programban tizenhét ember vett részt a világ különböző részeiről, többek között: Ukrajnából, Ghánából, Kolumbiából, Ecuadorból, Indonéziából, Brazíliából, Izraelből, Mianmarból, Egyiptomból és Kubából. A program célkitűzései közé tartozik, hogy a résztvevők hidat építsenek egymást közt, különböző vallási nézeteik és kulturális sokszínűségük ellenére. A program vezetőinek az érdeme, hogy három hónap elteltével csapatként, barátokként tekintettünk egymásra. Közösén jártunk a Vrije Universiteit Amsterdamba, amely egyike a világ legrangosabb oktatási intézményeinek. Protestáns-keresztény alapítású egyetem, ma is számos alapvető értékkel szeretné kifejezni a kapcsolatot ezzel a hagyománnyal. Hermeneutikát és kontextuális bibliikát tanultunk a holland diákokkal közösén. Másfajta tanítási struktúrákkal találkoztam, különböző módszerekkel, és bár szokatlannak és furcsának találtam kezdetben, meglepő módon hamar azonosulni tudtam az új elvárásokkal. A programban részt vevő minden diáknak prezentációt kellett készítenie, amelyben bemutatta az országot, amelyből érkezett, valamint vallását és kultúráját. Bevallom, amikor rám került a sor, kicsit ideges voltam, elvégre a többi társam, bár különböző vallásúak voltak, rendelkeztek egy közös gyökérrel, a Szentháromságban való hittel. Prezentációm után kellemes csalódásként ért, hogy senki sem támadott, nem néztek rám csúnyán, és az addig kialakult kapcsolataim egyáltalán nem sérültek, sőt mindenki lelkes és érdeklődő volt. Talán ez volt az oka annak, hogy

kérték, Erdélyről és az unitarizmusról tartott bemutatómat ismételnem meg nagyobb hallgatóság előtt, valamint tanulságos kerekasztal-beszélgetések születtek az unitárius vallás múltjáról és jelenéről. Számomra hihetetlen meglepéssel szolgált, hogy nem csak érteni akarták, hanem megérteni és elfogadni is hitelveinket. Hiszem, hogy azok az éjszakába nyúló beszélgetések nem voltak hiábavalók, hiszem, hogy megőriztek valamit magukban, még ha tört magyarsággal csak annyit is, hogy: egy az Isten. Az ott eltöltött három hónapban gyülekezeteket látogattam, és két remonstráns gyülekezetben végeztem szószéki szolgálatot. Akárhová mentem, mindenhol szeretettel, kíváncsisággal fogadtak.

A holland nem egy szentimentális nép. Csókolózó, ölelkező, egymásba karoló, egymást átölelő párokat az utcán nemigen látni. Az egyetlen kivétel a bicikli: a biciklin helye van az intimitásnak, az ölelésnek (mert-hogy gyakran viszik egymást kerékpáron). Ha pedig mindketten bicikliznek, akkor az autósok bosszúságára sokszor lassan, kézen fogva, andalogva karikáznak. Nagyon színes mozaikképek maradtak meg emlékezetemben: egy bicikliző királynő, zsúfolt tulipánpiac, a magányos Van Gogh és Rembrandt szobra, az aranyos Anna Frank, kinek szavait elcsépezték. A különféle nemzetiségű emberek tekintete, a halk délutáni eső, a szélmalomok harca, a sajt illata s a facipők kopogása.

S hogy mit keresett egy erdélyi lány holland földön? Azt hiszem semmit nem keresett, mégis sok mindent talált és tanult. Megtanultam, hogy az igazi, életre szóló barátságok a szükséghelyzetekben születnek, megtanultam büszkének lenni arra, hogy erdélyi magyar vagyok, kiállni azért, amiben hiszek, nyelvi nehézségek ellenére igazi mély, emberi kapcsolatokat kialakítani, tanultam ukránul és spanyolul, és tanítottam a magyart. Megtanultam a tolerancia fontosságát, az emberek és nemzetek közti párbeszéd létjogosultságát. Az élmény, amelyben részem volt, s az út, amely immár az enyém örökké, velem marad. Lehet, hogy valóban veszélyes dolog kilépni az ajtón, de kétségkívül megéri!



## SZERETETSZOLGÁLAT

## Beszámoló karácsonyi segélyakciókról

VAGYAS ATTILA

• Karácsonyhoz közeledve az emberi lélek nagy szárnyalásai közepette igyekszik kisebb-nagyobb mértékben tenni valami jót embertársainak. Elsősorban adni a szűkebb vagy tágabb családi körhöz tartozóknak, valami sajátosan egyedi – akár saját kézzel készített – ajándékot vagy éppen készen megvásároltat. Olyan személyeket is ismerek, akik ezt az ajándékozási formát már túl szokványosnak tartják, és családtagjaik megajándékozása helyett mindig más-más, ugyanakkor számukra ismeretlen rászoruló családoknak vásárolnak, vagy készítenek ajándékot. És léteznek azok tábora, akik megpróbálják gyakorolni mindkét formáját az ajándékozásnak. Ők nemcsak családtagjaiknak vásárolnak, hanem olyan személyeket is megajándékoznak, akikről csak annyit tudnak, hogy rászoruló. Több kutatás is azt mutatja, hogy 10 személyből, 8-9 hajlandó főleg ünnepek előtt adakozni a szegényebb embertársainak.

Ennek is köszönhető, hogy a Gondviselés Segélyszervezet az önkéntes munkatársak egyre bővülő csapatával évről évre átfogóbb segélyakciót szervez karácsony időszakában. Az adománygyűjtések adventkor zajlottak a magyar főváros és Brassó közötti képzeletbeli tengely következő helyszínein: Budapest, Kolozsvár, Székelyudvarhely, Barót, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely, Brassó.

A gyűjtéseket többnyire a bevált formában szerveztük meg, partnerségben a Merkúr üzletláncsal (Székelyudvarhely), a Bertis és Profi üzletlánc sepsiszentgyörgyi, baróti, illetve kézdivásárhelyi üzleteivel, a Comix Rt. két baróti üzletével, valamint a CBA üzletlánc két budapesti áruházával. A felsorolt üzletekben önkéntes munkatársaink tartós élelmiszereket, tisztálkodási és tisztítószereket, taneszközöket és édességeket gyűjtöttek az adományozó kedvű vásárlóktól. Kolozsváron nem üzletekben gyűjtöttünk adományokat, hanem a János Zsigmond Unitárius Kollégiummal, az Unitárius Óvodával, a Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközséggel és az Unitárius Bölcsődével közösen szerveztünk gyűjtést, megszólítva a diákok szüleit és az egyházközségi tagokat. Advent harmadik vasárnapján az Unitárius Óvoda jótékonyági koncertet tartott a kolozsvári belvárosi unitárius templomban; a jelentős perselyes bevételt a segélyakció céljára fordítottuk.

A fentiek alapján összegyűlt természetbeni adományok értéke közel 50 000 lejre (kb. 3,3 millió forint) becsülhető. Ezek kiegészítéseként a Gondviselés Segélyszervezet saját alapjából, illetve támogatóink jóvoltából további élelmiszereket vásároltunk, így összesen 1100 csomag készült, amelyeket az említett

„tengely” mentén 84 különböző településen adtunk át rászoruló családoknak. A segélyben részesült személyek száma megközelíti a 2000-et. Az adománygyűjtésekben, majd a csomagok összeállításában és célba juttatásában közel 120 felnőtt és több mint 125 ifjú önkéntes vett részt.

Fontos hangsúlyozni, hogy a rászoruló családok mellett más felekezeti háttérrel rendelkező szervezetek, alapítványok, gyermeknevelő központok, fogyatékossgal élők foglalkoztató egyesületek, árvaházak és más intézmények is részesültek az összeállított csomagokból.



**Kökösi családnál az adományokkal**

Az előző évekhez hasonlóan karácsonykor több tehérgépkocsinyi segélycsomag érkezett Udvarhelyszékre a szokásos németországi adományozói forrásokból (Johannita segélyszervezet). A segélyek egy részének célba juttatását a Lókodi Ifjúsági Alapítvány és a Wolter Alapítvány ez alkalommal is a Gondviselés Segélyszervezetre bízta. Székelykeresztúr környékbeli, Homoród menti, csíkszeredai és aranyosszéki munkatársaink közreműködésével 75 településen összesen 1520 értékes segélycsomagot kézbesítettünk rászoruló családoknak. (Ezeknek a németországi segélycsomagoknak az összesített értéke 160 000 lejre becsülhető!)

A Gondviselés Segélyszervezet elnöksége ezúton is köszöni a fentiekben összefoglalt segélyakciók megvalósításában együttműködő munkatársak és partnerszervezetek hozzájárulását: az egyházközségi, nőszövetségi, illetve ifjúsági egyleti tagok segítőkész hozzáállását, valamint a jószívű adományozók felajánlásait! A segélyakciókról készült szemléltető képeket a Gondviselés Segélyszervezet közösségi oldalán (Facebook) lehet megtekinteni.

## NŐK VILÁGA

## Életünk

CSEGEZI KLÁRA

• Az élet értelmét nem keresni kell, hanem nekünk kell értelmet adni az életnek. Tudott dolog: születünk, meghalunk. Ez idő alatt nem mindegy, hogyan telik el emberi életünk. Hisz az élet olyan, mint az árnyék – mulandó. Ezért reméljük, hosszabb vagy rövidebb életünk folyamán mindünknek alkalma van megtapasztalni, hogy élni jó. Az életet szeretni kell, hisz az élet erőt ad a mindennapi munkához.

Minden életkornak megvan a maga szépsége, csak meg kell találni, meg kell látni benne a jót, a kellemet és hasznosat.

„Mindig tudd, a dolgok csak egyszer történnek meg veled, a legértékesebb idő a pillanat, amelyben élsz” – fogalmazott Tatiosz.

Minden embernek e földi életben van egy isteni küldetése, egy megvalósítanivalója. Születésünkkor Isten egy talentummal, egy bizonyos tehetséggel áldott meg, amelyet életünk folyamán fejleszteni kell. Ezt nagyon sok tényező befolyásolja: születési adottság, a család, egészségi állapot, anyagi lehetőség, társadalmi viszonyok és egyéb lehetőségek.

Az élet magaslat, amelyre felkapaszkodunk. Az élet létráján fölfelé kapaszkodva, bölcs tapasztalatból tudjuk, hogy életünk folyamán számtalan megpróbáltatásban van részünk. Nehézségek, csalódások árán tudjuk megvalósítani céljainkat, de hitünk erején is múlik, hogyan tudjuk mindezeket elszenvetni-elviselni.

Mondják, minden emberi élet egy regény, amely az élet nagy színpadán játszódik le, hosszabb vagy rövidebb idő alatt. Szereplésünk alatt még hibákat is követtünk el, de az élet minden pillanata lehetőséget ad ennek jóvá tevésére, csak tudatosság, bizalom és bátorság kell.

Néha veszteség ér – anyagi vagy családi. Elveszítjük szüleinket, élettársunkat vagy éppen gyermekünket, de a hit, az Istenben való bizalom erőt ad mindezek elviseléséhez. Sokszor úgy érezzük, hogy összeroskadunk, nem bírjuk tovább, a mélybe zuhanunk, és feltesszük a kérdést, hogy miért is pont velünk ilyen igazságtalan az élet.

Életünk fenntartásához, jól tudjuk, testi-lelki táplálékra van szükségünk. A testi táplálékot saját magunk biztosítjuk a mindennapi munkánk által, azonban a lelki táplálékról sokszor megfeledkezünk, vagy épp eszünkbe sem jut. Szerintem mindannyiunknak fontos lenne a vasárnapi istentisztelet, ahol feltöltőd-nénk ezzel a táplálékkal, mert csak a templom áhítatos csendjében tudunk igazán elcsendesedni, kikapcsolódni a mindennapi rohanásból, aggodalmakból.

A zsoltár szavaival „megpihenni, megnyugodni / hozzád jöttem, jó Atyám”, lelkészünk felemelő prédikációja vasárnaponként lehetőséget ad, hogy lelkileg feltöltődve, megerősödve távozzunk templomunkból.

Születésünkkor mindannyiunk vállára Isten jelképesen talán egy láthatatlan keresztet helyez, amelyet egész életünkben hordoznunk kell. Van, amikor már úgy érezzük, hogy ez lehetetlen, nem bírjuk, de ki kell tartani, és meglátjuk, hogy a kereszthordozás az a tapasztalat, amely megtanít értékelni verejtékes munkánk eredményét, gyümölcsét, megtanít örüdeni az apró, kicsi sikereknek is.

Időskorunkban sokszor felidézünk a múltat, annak szép és kellemes pillanatait, eseményeit, de ott vannak életünk megpróbáltatásai, kudarcai, fájdalmas emlékei is, amelyeket szeretnénk végleg kirekeszteni.

„Soha nem próbáltam meg kirekeszteni a múlt emlékeit, bár néha egyenesen fájdalmas. Nem értem az olyan embereket, akik elbújnak a múltjuk elől. Hisz minden, amit átélsz, segít azzá a személlyé válni, aki most vagy” – fogalmazott egy filmcsillag, Sophia Loren.

„Emberi törvény mindent kibírni és menni mindig tovább, még akkor is, ha már nem élnek benned remények és csodák” – jegyezte le Ernest Hemingway író.

Különbőle élethelyzeteket megfigyelve, mindannyiunk biztatására mondom, tapasztalatból, hogy minden munka fáradsággal és izzadással jár, de ez megerősíti az életbe vetett hitünket. Kívánok valamennyiünk számára, öregeknek, középkorúaknak és fiataloknak egyaránt Istentől megáldott csendes, békés életet!

Olvasóink és előfizetőink  
figyelmébe

A *Nők Világa* kiadványunk 2018-ban négy alkalommal jelenik meg: húsvétra, nyáron, ősszel, valamint karácsonyra.

Az előfizetési díj egy évre postaköltséggel együtt: 15 lej. Szabadárusításban, postaköltség nélkül egy

példány ára: 2,5 lej. Előfizetni a körülnökök vagy az egyházközösségek közvetítésével lehet, illetve személyesen Asztalos Klára UNOSZ-titkáránál 2018. február 15-éig.

Villámposta: klariasz44@gmail.com

Telefon: 0740 685 087

**Aki szeretné a *Nők Világát* rendszeresen olvasni, kérjük, fizessen elő idejében!**

Költő Sándorné Szász Irén emlékére

# Szomorú karácsony

VÁNCSA CSILLA

• Sepsikőröspatakon 2017 karácsonyát, a szeretet ünnepét, örömét, mint derült égből villámcsapás, egy szomorú hír zavarta meg. Hirtelen eltávozott körünk-ből egy drága asszonytestvérünk, id. Költő Sándorné született Szász Irén.

Templomunkban az úrasztala mellett üres maradt egy hely, elnémult egy hang, egy mosolygós, nótás kedvű, szeretettel teli nőtestvérünk eltávozott a sepsikőröspataki nőszövetség tagjai közül.

Elpattant egy összetartó rugó, amely egész életben egyházáért, nőszövetségéért, családjáért, faluközösségéért dolgozott, tenni akarásával példát mutatott a fiatal nemzedéknek is.

Unitárius egyházáért, mint gondnokfeleség, mint alappillér a nőszövetségben, lelkes kórustag a falu vegyeskarában, mindig derekasan helyt állt. Részt vett az UNOSZ-konferenciákon, köri közgyűléseken, testvér-nőszövetségi találkozókön, ahol a jó kedvet ő biztosította minden egyes alkalommal. Hálás volt Istenének, hogy jelenleg fia, ifj. Költő Sándor mint gond-

nok viszi tovább a családi hagyományt: felvállalni, szolgálni egyháza teendőit.

Tisztelte, becsülte ember társait, asszonytestvéreit, segítőkészsége mindig jelesre vizsgázott rászoruló embertársai iránt.

Boldog, szerető családban élt, örült gyermekeinek, unokái sikerének, büszke volt mindig székely-magyar nemzetére.

Nőszövetségünk tagjai lelkében Irénke néni óriás őrít hagyott maga után, nehéz volt tőle örök búcsút venni egy szál fehér rózsával és kedvenc nótájával (*Valamikor fehér rózsá volt az én virágom* című magyar nóta).

Emlékét örökre szívünkbe zárjuk, karácsony ünnepeén érte is meggyújtottunk egy szál gyertyát. Drága nőtestvéreim szerte unitárius gyülekezeteinkben, kik ismerték és szerették, mondjunk el egy imát az ő emlékére is.

Pihenése legyen csendes az anyaföld ölén, emléke örökké áldott.

## A négy és fél évszázados születésnap

Intézmények, jelentős események megalakulása kapcsán nem szoktunk születésnapról beszélni. Sőt az is köztudott, hogy olykor inkább a közmegegyezés, mint a történések döntik el, hogy melyik időpont számít a kezdetnek, különösen ha figyelembe vesszük, hogy egy-egy intézmény, esemény egy folyamat végeredményeként jön létre, valósul meg.

Egyházunk kapcsán mégsem megalakulást, megalapítást, emlegetnék, hanem a születés fogalmát, amely sokkal személyesebb.

Hogy 450 esztendeje létezik egyházunk, azért lehetséges, mert mindig voltak emberek, akik éltetni akarták, akik úgy érezték, hogy önazonosságuk fontos része felekezeti hovatartozásuk, s ezt a közéletben, a nyilvánosság előtt is vállalták. Jól tudjuk, közel sem volt mindig rózsás a sorsa az unitáriusoknak, így bizony nagy teljesítmény, hogy a 21. században is vagyunk, akik unitáriusoknak valljuk magunkat.

Mit jelent ez? Rég letűnt kultúrák és nagy birodalmak, népek évezredek történelméhez viszonyítva talán keveset. A mesebeli madárka, amely 100 évben egyszer feni csőrét a vashegyhez, hogy a hegy elkopá-

sával majd az örökkévalóvá első pillanatát kijelölje, talán még az első szárnycsapást sem tenné meg a hegy felé a mi 450 évünk alatt.

Sokan vettünk részt a kétnapos születésnap ünnepségen. Kinek-kinek mást jelenthet. De annak az unitáriusnak, aki Tordán (illetve Kolozsváron) volt, aki, ha testben nem is, de lélekben vagy a képernyő előtt ünnepelt, egyvalamit biztosan igen: a gyökereit.

Szegényebb lenne a világ a mi ünneplésünk, a mi egyházunk nélkül. De tegyük hozzá, ha nem lenne magától értetődő: ugyanúgy szegényebb lenne bármely más egyház, nép vagy nyelv nélkül.

Hány meg hány emberöltőt jelent ez a 450 év! Hány meg hány nemzedék örömét és bánatát, vitáját és megbékélését, kudarcát és sikerét, szellemi és fizikai munkáját, születését és halálát jelentik e századok! Ünneplésünkben, hiszen a január csak a nyitánya volt egész esztendei ünneplésünknek, ők is ránk tekintenek, és mi is részese leszünk a folyam(at)nak, mely a jövő felé kanyarog.

Protestantizmusunk 501. évében jár. Szoktunk boldog születésnapot kívánni magunknak? Ezúttal megtehetjük: ritka alkalom ez, hogy félezredik évi születésnapunk után öt évtizednyit ifjodjunk.

(U. K.)



## IFJÚSÁGI OLDAL

## Légy a kihívott!

BAROTHI BRIGITTA

• Az idei évben a 450-es és az 1568-as számok játsszának központi szerepet, ugyanis 1568-ban kihirdették a vallásszabadság törvényét, ami egészen pontosan 450 éve történt. 2018-ban pedig, ahogy elődeink is tették, ünneplünk, és különböző eseményekkel, megmozdulásokkal tisztelgünk az ünnep előtt. Azt már mindannyian tudjuk, hogy az *unitarizmus több mint vallás*, de arról még nem bizonyosodtunk meg, hogy az ünneplést idén milyen formában tegyük, vagy kelene tennünk. Éppen ezért mi egy fiatalos és különleges ünneplésre hívunk téged, ami nem más, mint egy egész éves kihívás. Először elég furcsának tűnhet, de ígérjük, a végén teljesen összeáll a kép. Ez a kihívás a legelterjedtebb és legismertebb közösségi oldalon, a Facebookon zajlik, az online esemény neve *450 kihívás*. Minden hónapnak van egy adott tematikája, amely köré a kihívás épül, januárban a **találkozások**é a főszerep. Annak, aki részt vesz a kihívásban, nincs más feladata, mint csatlakozzon az eseményhez, élvezze a találkozásokat januárban, és ezekről töltsön fel fotókat. Eláruljuk, hogy a csatlakozóknak hónap végén is figyelniük kell az eseményt, hiszen meglepetések is várják a résztvevőket. Februárban a **450 tekintetre** összpontosítunk, célunk az, hogy ki-ki a maga értelmezésében tekintetekről osszon meg fény-



képeket a nagyvilággal. Márciusban a megújulás margójára az **élet** tematikát választottuk, ennek a témának az értelmezése is a kihívottra van bízva, a képek ábrázolhatnak különböző élőlényeket, de ugyanakkor a saját magunk életének egy-egy szeletét is. Áprilisban a **jókívánságok** sokaságát szeretnénk látni fényképek formájában, májusban pedig a **fényt** engedjük közel magunkhoz. Júniusban megmosolyogtatjuk az embereket, vagy ők mosolyogtatnak meg minket, és ebből kifolyólag júliusban az **ölelésekkel** ajándékozunk meg egymást. Augusztusban az **utazásokat** helyezzük előtérbe, szeptemberben pedig saját magunkat, vagyis **én** témájú fotókat várunk majd. Októberben a **kulturális örökségeinkre** figyelünk jobban oda, novemberben pedig élünk a **szabad pillanatoknak**, és decemberben pedig találunk **otthonra**. Arra hívunk hát, hogy 2018-ban ragadd meg ezeket a pillanatokot, élvezd és örökítsd meg. Találkozz, keress tekinteteket, élvezd az életed minden egyes percét, okozz örömet a körülötted lévőknek, hagyd, hogy a fény rád ragyogjon, mosolyogj, ölelkezz szívösszeérően, utazz, figyelj magadra, vedd észre a kultúrát magad körül, élj a szabad pillanatoknak, és sose feledd, hogy valahol mindig otthonra találsz.

Szabadon 1568-at! Szabadon 450-et!

## Szaladjunk a vallásszabadságért!

A Magyar Unitárius Egyház szervezésében január 13-án indult el a FreedomRun nevű kezdeményezés, amely a 450 éves vallásszabadság formabontó megünneplésére hívja a szaladni vágyókat: az évforduló előtti tisztelgésükkel minden szaladni kedvelő unitáriust és más felekezetűt 2019 novemberéig 450, illetve 1568 km megtételére hív.

A közösen szaladókhöz május 1-jéig lehet csatlakozni a [freedomrun@yahoo.com](mailto:freedomrun@yahoo.com) e-mail-címre küldött levéllel, amelynek tartalmaznia kell a jelentkező nevét, címét, életkorát, telefonszámát, pólméretét és a kategória megjelölését. A jelentkezési díj 20 lej. A következő lépés az *Endomondo* nevű alkalmazás telepí-

tése, amelynek segítségével nyomon követhetők a résztvevők, a saját teljesítmények, a megtett és a hátra levő kilométerek. Amennyiben szaladni is magunkkal visszük okostelefonunkat, az alkalmazás segítségével pontosan mérhetők a megtett kilométerek, a sebesség, a pulzusszám. A FreedomRun nem vetélkedő, és nem is igényel profi sportolói hátteret, hiszen a cél az, hogy kitartással minden résztvevő elérje választott célját.

Az első 150 jelentkező értékes lépésmérő karórát nyer, de a későbbben csatlakozókat is megannyi meglepetés várja! A részletekről a kezdeményezés Facebook-oldalán (Freedom Run) vagy a regisztrációs e-mail-címen lehet többet megtudni.

JOBÁGY MÁRIA JÚLIA

## EGYHÁZUNK HÍREI

• **Január 1-jén újévi állófogadást** tartottak a Magyar Unitárius Egyház protokolltermében a **kolozsvári egyházközségek tagjai számára**. Köszöntő beszédet mondott főtisztelendő Bálint Benczédi Ferenc püspök.

• **Január 10–11-én került sor Szamosújváron a magyar Nemzetpolitikai Államtitkárság által elindított Petőfi-program erdélyi ösztöndíjasainak és mentorainak találkozója**. Az ösztöndíjasok a magyar szórványközösségekben végeznek identitás-erősítő, közösségszervezői munkát: Fülöp Ágnes a Lupény–Vulkáni egyházközségben, Virág Ádám a dévai egyházközségnél tevékenykedik, Hollanda Tímea a fogarasi egyházközségnél, míg Illés Gábor a brassói unitárius egyházközségeknél tevékenykedik. Az ösztöndíjasok színelőadásokat, ifjakat, időseket és családosoakat megszólító programokat, nótázó délutánokat, magyar nyelvoktatást, önképzőkört, hangszeroktatást szerveznek és irányítanak.

• **Január 23-án került sor Brüsszelben Az erdélyi vallásszabadság 450 éve című kiállításra és konferenciára**, amelyet Sógör Csaba, Tókécs László és Winkler Gyula európai parlamenti képviselők meghívására a Magyar Unitárius Egyház szervezett. A konferenciát Mairead McGuinness, az Európai Parlament alelnöke nyitotta meg, majd sor került az előadásokra. Molnár Lehel, a Magyar Unitárius Egyház főlevéltárosa *Erdély és a vallásszabadság* címmel, Rüszt-Fogarasi Enikő, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Történelem és Filozófia Karának dékánhelyettese és Rácz Norbert Zsolt unitárius lelkész, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Történelem és Filozófia Doktori Iskolájának hallgatója *A vallásszabadság eszméjének történelmi háttere és alakulása Európában a reformációtól a husza-*

*dik század derekáig* címmel, Varga Attila jogász, alkotmánybíró és Gyerő Dávid főjegyző, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának hallgatója *A vallásszabadság mint európai alapjog mai kérdései* címmel tartottak előadást. A kiállítás anyaga a vallásszabadság első törvénybe foglalása előtt tiszteleg, bemutatja a dekrétum születésétől napjainkig a vallásszabadság törvényének utóéletét.

• **Január 27-én került sor a Székelyudvarhelyi Egyházkör gondnok-presbiteri találkozója Székelyudvarhelyen**, a Kriza János-szeretetotthonban. Áhítatot mondott Kelemen Szabolcs lelkész, András Benedek oktatási előadótanácsos és András Erika szertetszolgálati koordinátor a közösségépítésről tartott előadást.

### Egyházközi hírek

#### • Kolozs-Tordai Egyházkör

December 13-án vehette át *Tódor Csaba* székelykeresztúri lelkész doktori oklevelét a *Manchesteri Egyetemen*. A székelyföldi és angliai unitáriusok temetkezési szokásait vizsgáló dolgozatát 2016. február 26-án védte meg az intézményben.

A Kolozs-Tordai Unitárius Egyházkör vezetősége *január 6-án Alsófelszentmihályon* szervezte meg az *Aranyosszék és vidéke egyházközségi gondnokainak év eleji megbeszélését*. A találkozó mottója: Nézzük a megvalósításokat! – Tervezzünk szép jövőt! A beszélgetés rendjén szó volt az egyházközségekben esedékes választásokról és a 2018. évi jubileumi egyházköri és egyházközségi ünnepekről.

*Január 20-án a Kolozsvár-Belvárosi Egyházközségben* – azonos témával – került sor a *Kolozsvár és környéke egyházközségi gondnokainak év eleji megbeszélésére*.

*Január 20-án került sor Bágyonban az Együtt Isten völgyében kö-*

*zösségi alkalommal egybekötött istentisztelet-sorozat évnyitó gálájára*. A gála Bálint Róbert Zoltán mészki lelkész által tartott áhítattal vette kezdetét. Dimény József alsófelszentmihályi lelkész az elmúlt év tevékenységét és az új év terveit ismertette. Fekete Béla helyi lelkész köszöntője után a kolozsvári Operettissimo együttes előadását hallgatták meg a jelenlevők, majd a vacsora után a túrterebesi Vokál Duó szórakoztatta a jelenlevőket.

#### • Székelyudvarhelyi Egyházkör

*A Székelyudvarhelyi Belvárosi Unitárius Egyházközségben* 2017. december 17-én az istentiszteletet keretében *adventi koncertre* került sor. A Legato Egyesület tagjai (a Dr. Palló Imre-iskola tanárai) kórusműveket és zenedarabokat adtak elő.

*Csíkszeredában* a vallásszabadság kihirdetésének 450. éve alkalmából január 14-én az ünnepi ökumenikus istentiszteletet követően a templom udvarán kopjafát és emlékkövet avattak.

### Magyarországi zárandoklat a vallásszabadság 450. évfordulóján

„Úgy van az Isten országa, mint amikor az ember elvetette a magot a földbe, azután alszik és felkel, éjjel és nappal a mag sarjad és nő.” (Mk 4,27)

2018. március 8–10. között zárandoklatot szervezünk Budapestre, hogy együtt ünnepelehesük magyarországi testvéreinkkel a vallásszabadság 450. évfordulóját. A programban szerepel az ünnepi konferencia a Magyar Országgyűlés Felsőházában, kulturális műsor a Pesti Vigadóban, áhítatok, illetve múzeumlátogatás.

Jelentkezési határidő: február 25. Hozzájárulás: 350 lej.

Jelentkezni Székely Kinga Réka hitéleti és missziói előadótanácsosnál lehet a 0751 129 286-os telefonszámon.

	A sugár jele	Lám	Az idézet 4. része	Görög sziget	A fej része	Tiltás	Kálium vegyjele	Tíz a kőbön	Gyulladás	Bár	Személyes névmás	Feledékeny	Múlását órával mérjük	Pest megyei város lakója	
Az idézet 1. része															E ↘
Az <i>Állati elmék</i> c. könyv szerzője (Robert)							Állatkert				Műsor-szórás				
Az idézet 3. része							Habos ital				Az idézet 5. része				
Szén vegyjele		Belső szerv Ház jelzője lehet				Sérülésre kenjük Kipling kigyója									
Szedi a lábát					Szabályos zárt görbe A <i>Doberdó</i> írója (Máté)				Alszunk benne			Lekvár Nitrogén vegyjele			
Robbanó-szerkezetek sora								Ahhoz hasonló						Spanyol autójel Ügyes, derék	
Mázol				Névelő Kábult		Felvinczi György <i>A Kolozsvárról lett kuruc ének</i> című versének első négy sorát idézzük, a folytatás:			Kilogramm			Ablak részle! Autósok réme			
Moszkvai híres épület						... Kül ezeken – túl és innen Ködment le vess bár, Görgényháta vagy Kalota Hevet tőled elzár.			Az áram-erősség jele		Ébred ... am See, osztrák város				
Római egyes		Ókori nép volt Vonszol								Bor lesz belőle					
Kén és hidrogén vegyjele			Éjfélíg Tartó							Román kézilabda-edző					
Gépköcsi					Kutya lakása					Nagylak részle!		Avul középben! Becézett Antal			
Hintó						A nagy sánc jele a sakkban	Kezds része!	Szegelet	Seb jelzője lehet	Ámit Cipész-szszám					
Siemens		Az idézet 2. része Cukor jelzője										Arénában kiáltják Határrag			
... Maria, brazil válogatott focista			Kén vegyjele Szoknya		Idejében célba jut Térnetszet						Nem áll biztosan Ésszel felfog				
Versforma				Fűszer Skálahang			Radír széle! Német, be-lga autójel			Mennyei Nem az!				Az energia jele Dátumrag	
Becézett Kornélia					Földmunka-gép Ausztria autójele							Fürdünk benne Volt			
	Y ↘														

## UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár  
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

**Szerkesztőség:** dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

**Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Nagy Henrietta (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella

Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie  
1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

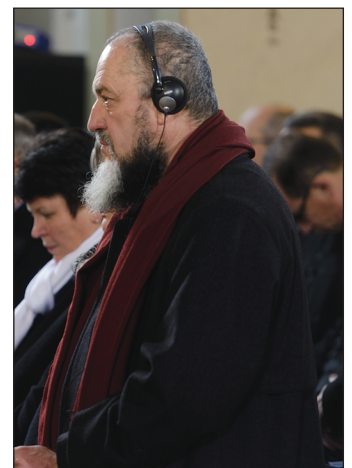
Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület, Gál György Attila**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem örzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418



# A január 13-ai tordai ünnepség



Felvételeinken a vallásszabadság 450 éves emlékünnepeinek mozzanatai láthatóak: a nyilatkozat kihirdetésének helyszíne, a katolikus templom, Körösfi-Kriesch Aladár festménye a vallásszabadság kihirdetéséről, amely a tordai városi múzeumban tekinthető meg, az Ad astra köztéri alkotás, amely a szabad vallásgyakorlásnak állít emléket, a beszédet mondó egyházfők, Liviu Mocan szobrászművész, az unitárius és a református templom. Fotók: Demeter Zoltán, Grancea Dalma, Kiss Gábor.

**Csegezi Klára** nyugalmazott titkár (Várfalva), **Ercsey-Ravasz Ferenc** zenetanár (Kolozsvár), **Farkas Orsolya** teológiai hallgató (Kolozsvár), **Fülöp Dezső Alpár** lelkész (Ádámos), **Győrő Attila** lelkész (Homoródújfalú), **Jobbágy Mária Júlia** segédlelkész (Kolozsvár), **Rácz Norbert Zsolt** lelkész, kommunikációs koordinátor (Kolozsvár), **Szentgyörgyi Sándor** lelkész-esperes (Dicsőszentmárton), **Tódor Csaba** lelkész (Székelykeresztúr), **Vagyas Attila**, a Gondviselés Segélyszervezet központi munkatársa (Kolozsvár), **Váncsa Csilla** nőszövetségi elnök (Sepsiszentgyörgy)